

SVETPTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

04
2022

ISSN: 1560-3600; LETNIK 28; ŠTEVILKA 04, DECEMBER 2022

SRAKE (*Pica pica*) so družabne ptice. V zimskem času se združujejo v skupine, ki skupaj tudi prenočujejo.

foto: Rok Štirn

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 28, številka 04, december 2022
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpira
Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.pršin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSILANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada
PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik
UPRAVNI ODBOR: Muhamed Delić, Jurij Dogša, dr. Pavel Gantar, Eva Horvát, David Kapš, Gaber Mihelič, Matija Mlakar Medved, Polona Pagon
NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar
DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

PTICE POZIMI - PREŽIVETJE V NAJTEŽJEM DELU LETA

Zima je čas največjih izzivov za ptice. Razmere so tako surove, da se številne vrste z njimi ne morejo spopasti. Zaradi vremenskih razmer in pomanjkanja hrane v zimskih mesecih so se razvili selitveni vzorci ptic. Občudovanja vredne pa so tudi ptice, ki se med zimo spopadajo z neusmiljenim mrazom in pomanjkanjem hrane. Vsakoletni boj za preživetje, ki ga že milijone let uspešno bijejo.

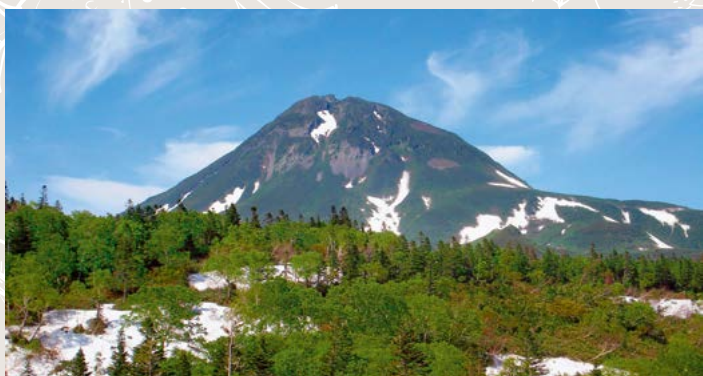
ČOPASTA SINICA
(*Lopophanes cristatus*)
foto: Božo Bradašnja

12

JAPONSKA - MED VELEMESTNIM VRVEŽEM IN GOZDNO SAMOTO

Ni presenečenje, da dežela s 6852 otoki, ki sega od 24. do 45. vzporednika, ponuja dom osupljivo pestri družbi ptičjih vrst.

foto: Jurij Hanžel

24

MALI ŽAGAR

Redko katero vodno ptico iz nabora redno pojavljajočih se vrst tako izrazito povezujemo s hladnim delom leta kot prav malega žagarja (*Mergellus albellus*).

foto: Jure Novak

44

PTIČARIJADA 2022 - JESENSKO UŽIVANJE NA KRASU

Kras je v čudovitih jesenskih barvah in sončnem oktobrskem vremenu kar vabil udeležence, naj se preizkusijo v znanju in sposobnostih zaznavanja ptic ter se potegujejo za prestižno zmago na Ptičarijadi.

foto: Tilen Basle

KAZALO

- 4 **PTICE NAŠIH KRAJEV** // Blaž Blažič
- 6 **PTICE POZIMI – PREŽIVETJE V NAJTEŽJEM DELU LETA** // Aleksander Kozina
- 12 **JAPONSKA – MED VELEMESTNIM VRVEŽEM IN GOZDNO SAMOTO**
// Jurij Hanžel
- 16 **POPULACIJE 49 % VRST PTIC NA SVETU SO V UPADU** // Tilen Basle
- 20 **BOBER – KLJUČNA VRSTA VODNIH OKOLIJ** // Martina Vida in Tatjana Gregorc
- 23 **RED MORA BITI – TUDI NA KRMILNICI**
// Tadej Verbič
- 24 **MALI ŽAGAR** // Luka Božič
- 26 **ZGODBE IZ TRSTIČJA ORMOŠKIH LAGUN** // Marko Zabavnik
- 28 **PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, JANUAR – APRIL 2023**
- 35 **EVROPSKI DAN OPAZOVANJA PTIC 2022** // Tilen Basle
- 36 **(NE)ŠKODLJIVOST HRANJENJA PTIC**
// Janez Leskošek
- 38 **ZIMSKA OPAZOVANJA V NARAVI**
- 40 **MEDITERANSKE OAZE V PUŠČAVI MORJA IN KAMENJA** // David Knez
- 42 **USPELO NAM JE!** // Urša Gajšek
- 43 **PTUJSKI OTOKI PRIPRAVLJENI NA NOVO GNEZDITVENO SEZONO**
// Sandra Kontrec
- 44 **PTIČARIJADA 2022 – JESENSKO UŽIVANJE NA KRASU** // Aleksander Kozina
- 46 **PTICE OKOLI NAS** // Tilen Basle
- 48 **43. LETNI ZBOR ČLANOV DOPPS**
// Tjaša Pršin
- 50 **NOVICE**

foto: Peter Legiša

PODNEBNE SPREMEMBE, BIODIVERZITETNA KRIZA IN OBNOVA NARAVE

V duhu Desetletja Združenih narodov za obnove ekosistemov je Evropska komisija junija letos objavila predlog t.i. Zakona o obnovi narave. Nič novega, bi lahko rekli. A nekaj je vendarle drugače. Po desetletjih strategij z ohlapnimi političnimi zavezami je namreč Komisija tokrat prvič zapisala kvantificirane cilje za renaturacijo evropskih ekosistemov, zakonodajni predlog pa ima naravo uredbe. To pomeni, da bo ob sprejemu takoj in neposredno pravno zavezujoč za vse države članice, saj ga pred tem ne bo treba prenašati še v nacionalno zakonodajo (pogosto namenoma) zamudnih postopkih.

Morda še bolj obetavna novica je, da so se začeli končno malo bolj resno prebujati tudi finančni trgi. Kajti vlaganje v funkcionalne ekosisteme je vse manj zgolj moralna dolžnost do težko oprijemljivih prihodnjih generacij in vse bolj resna finančna naložba, ki lahko med drugim vsaj nekoliko ublaži vse pogostejše gospodarske šoke. Ko je zaradi ruske invazije v Ukrajino in posledičnih sankcij proti Ruski Federaciji postalo jasno, da nas čaka neprijetna zima, je nemški parlament sprejel odločitev o ponovnem zagonu nekaterih že opušenih termoelektrarn. Krizni in zato (menda) začasni ukrep, ki naj bi nekoliko ublažil pričakovani šok za nemško industrijo, močno odvisno od ruskega plina, je seveda prišel s tako rekoč samoumevno predpostavko – da bo dobava premoga potekala po eni izmed ključnih transportnih poti srednje Evrope, reki Ren. Redko kdo pa je pričakoval, da bi od toplih, s snegom revnih zimskih mesecev in sušne pomladi izčrpana reka utegnila odpraviti pokorščino. Vendar jo je – s skoraj rekordno nizkim vodostajem, ki je več mesecev hromil rečni promet. Prometni minister Volker Wissing je zato že napovedal okrog 180 milijonov evrov težki infrastrukturni projekt, ki naj bi dočetka naslednjega desetletja povečal plovnost reke. 40 % teh sredstev naj bi bilo namenjenih ukrepom za renaturacijo rečnega ekosistema.

V istem času so južno od Alp v eni izmed najpomembnejših evropskih regij za proizvodnjo hrane, porečju reke Pad, beležili eno najhujših suš v zadnjih 70 letih. Po nekaterih ocenah bo škoda samo v kmetijstvu, ki se je v zadnjem stoletju razvijalo ob predpostavki tako rekoč neomejenega dostopa do vode in posegov v rečni ekosistem, znašala okrog 3 milijarde evrov. Nedaleč stran je – spomnimo – gorelo nekaj tisoč hektarjev kraške pokrajine, v Istro pa so zaradi pomanjkanja interventno dovažali cisterne vode iz notranjskih zajetij.

Podnebna kriza je tu. S precejšnjim zamikom, a vendarle, pa dozoreva tudi spoznanje, da tega problema brez reševanja biodiverzitetne krize ne bo mogoče rešiti. Sredstva za to so že na voljo, v prihodnosti pa jih bo verjetno še veliko več. Naloga vlade in političnega vrha je, da na nacionalni ravni tovrstne projekte strateško spodbudi s stabilno administrativno, strokovno in – kjer je treba – tudi proračunsko podporo. Vse troje je trenutno še v precejšnjih povojih.

Politična volja je pri okoljskih naložbah kompleksna reč. Zanesljivo pa jo je lažje najti tam, kjer so na voljo izvedljive in preizkušene rešitve. V Sloveniji je DOPPS ena od redkih organizacij, ki ima v tem trenutku znanje o obnovi ekosistemov. Rečnih, kmetijskih, mokriščnih in, zlasti v zadnjih letih, tudi gozdnih. Gre za zahtevno ekološko in še marsikatero znanje, pridobljeno z več desetletnim vlaganjem v upravljanje in raziskovanje takšnih območij, ki je vse bolj cenjeno tudi v izobraževalnem procesu. V družbi in gospodarstvu ga namreč potrebujemo še več. Veliko več. In to hitro.

Spoštovane članice in člani, prostovoljci, podporniki, kolegi! V veliko čast in odgovornost mi je prevzeti vodenje našega društva v tem razburljivem, dinamičnem in pogosto negotovem času družbenih in okoljskih sprememb. Družba in ptice potrebujejo našo svežino, strast do dela, znanje pa tudi mirne in lepe kotičke ohranjene narave, v katere se vsi radi zatečemo. V teh prazničnih dneh vas vabim, da z družino in prijatelji obiščete naše rezervate, ki so vsi po vrsti zgledni projekti obnovljene narave. Po praznikih pa se skupaj podamo v novo leto z Januarskim štetjem vodnih ptic in številnimi drugimi aktivnostmi. Srečno!

dr. TANJA ŠUMRADA,
predsednica DOPPS

PTICE NAŠIH KRAJEV

// Blaž Blažič

1

MANDARINKA

(*Aix galericulata*)

Samec mandarinke je bil sredi novembra 2022 opazovan v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok. Podatek pomeni drugo opazovanje te tujerodne vrste rase na tem območju [<https://www.skocjanski-zatok.org/mandarinka2/>].

izvirni foto: Daniel Bosch

2

PEŠČENEC

(*Calidris alba*)

V drugi polovici septembra 2022 je bil en peščenec opazovan v bližini Iga na Ljubljanskem barju. To sta prvi opazovanji vrste na tem območju [Komisija za redkosti - vir podatka: J. Zlobko, A., E. Vrezec, T. Pušenjak].

izvirni foto: Enej Vrezec

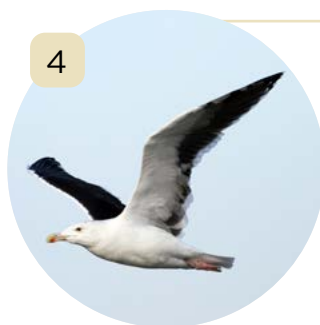
3

VELIKI KLINKAČ

(*Clanga clanga*)

Redko opazovanje. En osebek velikega klinkača je bil konec oktobra 2022 opazovan pri Hauptmancah na Ljubljanskem barju [Komisija za redkosti - vir podatka: D. Fekonja].

izvirni foto: Dare Fekonja

4

VELIKI GALEB

(*Larus marinus*)

Zelo redko opazovanje. Tretjeletni veliki galeb je bil v začetku septembra 2022 zabeležen na Ptujskem jezeru. V kolikor bo potrjeno, opazovanje predstavlja 8. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: L. Božič].

foto: Jure Novak

5

VELIKI PRODNIK

(*Calidris canutus*)

Regionalno redka opazovanja. V letošnji jeseni je bil veliki prodnik v notranjosti Slovenije opazovan štirikrat: en osebek 16. 9. na zadrževalniku Medvedce, en osebek 18. 9. pri Spodnjem Brniku, en osebek 19. 9. v bližini Ponove vasi pri Grosuplju in en osebek 25. 9. pri Bevkah na Ljubljanskem barju [Komisija za redkosti - vir podatka: D. Bordjan, J. Novak, N. Kelbič, B. Mihelič, G. Mihelič, R. Mihelič, T. Mihelič, J. Zlobko].

foto: Nejc Kelbič

6

DOLGOREPA GOVNAČKA

(*Stercorarius longicaudus*)

Izjemno redke podatke. V začetku oktobra 2022 se je na Cerkniskem jezeru nekaj dni zadrževal prvoletni osebek dolgorepe govnačke temne oblike. V kolikor bo potrjeno, opazovanje predstavlja 2. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: M. Gamser, M. Denac, G. Mihelič, R. Mihelič, A. Kotnik, A. Ploj in drugi].

izvirni foto: Alen Ploj

7

RUMENOKLJUNI VIHARNIK

(*Calonectris diomedea*)

Izjemno redke podatke. Šest rumenokljunih viharnikov je bilo konec oktobra 2022 opazovanih na morju pred Piranom. V kolikor bo potrjeno, opazovanje predstavlja 2. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti - vir podatka: A. Božič].

foto: Tjaša Pršin

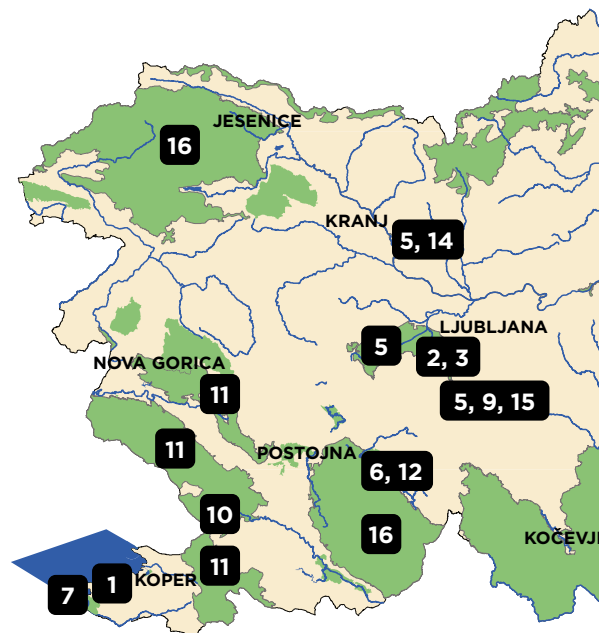
8

NAVADNA ČIGRA

(*Sterna hirundo*)

Letos je navadna čigra na SPA Drava gnezдила le na dveh lokacijah na Ptujskem jezeru: skupaj 213 parov. Na otoku na Ormoškem jezeru, kjer je nazadnje gnezдила leta 2019, v letu 2022 ni gnezдила. Edino drugo zasedeno gnezdišče v kontinentalni Sloveniji je bilo ponovno na umetnem prodnatem otoku na Brežiškem jezeru [DENAC, K. et al. (2022): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2022. Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. DOPPS, Ljubljana].

foto: Jure Novak

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Blaž Blažič, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000
Ljubljana, elektronska pošta:
blaz.blazic@dopps.si

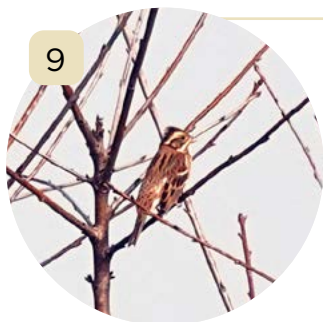

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Mitja Denac, Komisija za redkosti, DOPPS,
Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana,
elektronska pošta: mitja.denac@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
<https://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/>

Podatki so še v obravnavi na Komisiji za redkosti.

9

GOZDNI STRNAD

(*Emberiza rustica*)

Zelo redek podatek. Sredi oktobra 2022 se je v Vodomčevem gaju pri Cerovem nekaj dni zadrževal gozdni strnad. V kolikor bo potrjeno, opazovanje predstavlja 6. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti – vir podatka: G. Mihelič, J. Hanžel].

izvirni foto: Ruj Mihelič

12

KRATKOPRSTI ŠKRJANČEK

(*Calandrella brachydactyla*)

Regionalna redkost. En kratkoprsti škrjanček je bil konec aprila 2022 fotografiran na območju Cerkniškega jezera [http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-134816].

izvirni foto: Anton Gerbec

13

OSTROŽNA CIPA

(*Anthus richardi*)

Zelo redek podatek. Dve ostrožni cipi sta bili konec oktobra 2022 opazovani ob zadrževalniku Medvedce. V kolikor bo potrjeno, opazovanje predstavlja 7. podatek o vrsti za Slovenijo [Komisija za redkosti – vir podatka: J. Novak].

foto: Alen Ploj

10

RDEČA LASTOVKA

(*Cecropis daurica*)

Nov gnezditveni podatek. Pod betonskim mostom v bližini Divače je bilo jeseni 2022 najdenih več gnezd rdeče lastovke. Ta so najverjetneje pripadala istemu paru, ki se je v okolici zadrževal vse do začetka oktobra [http://carniolicum.blogspot.com/2022/11/october-in-dinarides-karst.html].

izvirni foto: Domen Stanič

11

VELIKA UHARICA

(*Bubo bubo*)

Spodbuden podatek. Na SPA Vipavski rob in SPA Kras je bilo v letu 2022 zabeleženih skupno 18 zasedenih teritorijev velike uharice. Po zasedenosti teritorijev gre za rekordno leto, kar je najverjetneje povezano z uresničenim varstvenim ukrepom na srednje napetostnih daljnovodih v okviru projekta ZaKras [DENAC, K. et al. (2022): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2022. Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. DOPPS, Ljubljana].

foto: Tomaž Mihelič

14

BELOGLAVI STRNAD

(*Emberiza leucocephalos*)

Zelo redko opazovanje. Samica beloglavega strnada je bila sredi novembra 2022 zabeležena ob letališču Jožeta Pučnika pri Spodnjem Brniku [Komisija za redkosti – vir podatka: D. Knez, M. Denac].

izvirni foto: David Knez

15

MALI STRNAD

(*Emberiza pusilla*)

Redek podatek. En osebek malega strnada je bil v začetku oktobra 2022 ujet in obročan v Vodomčevem gaju pri Cerovem [Komisija za redkosti – vir podatka: G. Mihelič, B. Mihelič, M. Denac].

izvirni foto: Gaber Mihelič

16

TRIPRSTI DETEL

(*Picoides tridactylus*)

V letu 2022 je bilo na SPA Julijci popisanih 22 osebkov, na SPA Snežnik - Pivka pa 20 osebkov triprstih detlov. Trend vrste v obdobju 2011-2022 je na obeh območjih negotov. Tako v Julijcih kot na območju Snežnik - Pivka se lokalno zaznava intenzivna sečnja, tudi v obliki golosekov, s čimer se uničuje habitat vrste [DENAC, K. et al. (2022): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2022. Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. DOPPS, Ljubljana].

foto: David Knez

PTICE POZIMI - PREŽIVETJE V NAJTEŽJEM DELU LETA

// Aleksander Kozina

KALINI (*Pyrrhula pyrrhula*) se v dolgih in ostrih zimah z višje ležečih krajev spustijo v nižine.
foto: **Aleksander Kozina**

Zima je čas največjih izzivov za ptice. Razmere so tako surove, da se številne vrste z njimi ne morejo spopasti. Zaradi vremenskih razmer in pomanjkanja hrane v zimskih mesecih so se razvili selitveni vzorci ptic – eden izmed najbolj veličastnih naravnih fenomenov. Nič manj občudovanja vredne pa niso ptice, ki se med zimo spopadajo z neusmiljenim mrazom in pomanjkanjem hrane. Vsakoletni boj za preživetje, ki ga že milijone let uspešno bijejo.

IZZIVI IN PRILAGODITVE

Prilagoditve, ki so jih ptice razvile za spopadanje z zimskimi razmerami, so raznolike, v grobem pa jih lahko razdelimo na anatomske in vedenjske. Med anatomske prilagoditve sodi posebno zimsko perje, ki je v primerjavi z letnim veliko gostejše in zato zagotavlja boljšo izolacijo. Pri domačem vrabcu (*Passer domesticus*) je na primer zimsko perje okoli 70 % težje od poletnega. Ptice pozimi perje redno mažejo z izločki, ki poskrbijo za to, da perje ne premoči. Med najhujšim mrazom lahko ptice perje našopirijo in med peresi ustvarijo številne zračne blazinice, kar izolacijo še dodatno izboljša. Pticam se po koncu gnezditve skrčijo razmnoževalni organi, kar jim omogoča, da shranijo nekaj dodatnih maščobnih zalog. Slednje je izredno pomembno, saj si v nasprotju s sesalci ptice ne morejo privoščiti večjega shranjevanja energijskih zalog v telesu, ker za to nimajo razvitih potrebnih struktur. Hkrati pa že najmanjše povišanje telesne mase negativno vpliva na njihovo sposobnost letenja in poveča njihovo ranljivost pred plenilci. Posebna prilagoditev nekaterih ptic je torpor – kratkotrajno znižanje presnovne aktivnosti pri toplokrvnih živalih. Najbolj znana ptica, ki lahko v tem stanju preživi tudi več tednov ali celo mesecev, je ležetrudnik vrste *Phalaenoptilus nuttallii*, ki je zaradi tega postal znan kot edina ptica z zimskim spanjem, čeprav v resnici vseeno ne gre za hibernacijo, kot jo poznamo pri sesalcih. Torpor se sicer pojavlja tudi pri naših pticah, na primer pri krivokljunu (*Loxia curvirostra*). Kadar oba starša zapustita gnezdo, mladiči za kratek čas vstopijo v stanje torporja. Ta mehanizem krivokljunom omogoča, da lahko v letih, ko je njihove hrane v izobilju, gnezdijo celo pozimi.

Manjša kot je ptica, manj energije lahko shrani in slabše zadržuje toploto, kar pomeni, da si ne more privoščiti daljšega obdobja brez hrane. Srednje velika ptica pevka, kot je na primer kos (*Turdus merula*), lahko ob normalni aktivnosti brez hrane pozimi preživi dobra dva dni, v primeru popolnega mirovanja pa štiri dni in pol. Pri manjših pticah je to obdobje še veliko krajše. Sinice lahko v maščobnih zalogah shranijo energijo, ki jim zadošča zgolj za polovico dneva. Najmanjše ptice, kot so na primer rumenoglavi kraljički (*Regulus regulus*), morajo za preživetje vsak dan zaužiti vsaj toliko hrane, kot znaša njihova telesna masa, v primeru izjemnih vremenskih razmer pa celo dvakrat toliko. Posle-

dično pozimi tekom dneva 99 % časa namenijo prehranjevanju. Z namenom zmanjšanja porabe energije se izogibajo kakršnimkoli znotrajvrstnim in medvrstnim spopadom ter omejijo nepotrebne gibe, kot so lebdenje, hitri leti in zamahovanje s perutmi. Ob nižanju temperature zraka se zmanjšuje tudi njihova hitrost premikanja po drevesnih krošnjah. Ob temperaturah, nižjih od -20°C , pa se močno zmanjša tudi njihova pozornost na plenilce. Slednje sicer nujno ne poveča njihove smrtnosti, saj se ob tako nizkih temperaturah spremenijo tudi vedenjske navade plenilcev, ki jih v takih razmerah manjše ptice ne zanimajo toliko, kot v običajnih.

DOLGE IN HLADNE NOČI

Poseben izziv za ptice so zimske noči. Te so v najtemnejšem delu leta tudi več kot dvakrat daljše v primerjavi s poletnimi, ponoči pa se ptice ne morejo prehranjevati in zaradi mraza hitro izgubljajo energijo. Koliko energije bodo izgubile ponoči, je močno odvisno od zunanje temperature, posledično pa je, sploh za manjše ptice, ključnega pomena dobro zavetje. Številne ptice pevke zimske noči preživijo v drevesnih duplih in njihovih umetnih nadomestkih, kot so na primer gnezdilnice. V takšnih zavetjih so temperature lahko tudi okoli 12°C višje kot na odprtem, kar manjšim pticam omogoča pre-

RUMENOGLAVI KRALJIČKI
(*Regulus regulus*) pozimi tekom dneva 99 % časa namenijo prehranjevanju.
foto: Aleksander Kozina

živeti dodatnih 5–7 ur brez hrane. Številne vrste detlov si jeseni izdelajo posebna dupla, ki jih uporabljajo samo za prezimovanje. V nasprotju z dupli, ki jih izdolbejo v drugih delih leta in so razporejena naključno po drevesnih deblih, so dupla, namenjena prezimovanju, usmerjena tako, da so vhodne odprtine obrnjene stran od običajne smeri vetra.

Številne vrste detlov si jeseni izdelajo posebna dupla, ki jih uporabljajo samo za prezimovanje.
foto: Aleksander Kozina

Da se izognejo izgubi toplote, nekatere vrste, kot je na primer dolgorepka (*Aegithalos caudatus*), spijo v skupinicah, velikih tudi po več deset osebkov, ki so na vejah trdno stisnjeni drug k drugemu. Skupinskih prenočišč se poslužujejo tudi sicer zelo teritorialne vrste, kot je stržek (*Troglodytes troglodytes*). V hladnih nočeh stržki pogosto prespijo v manjših skupinah, obstaja pa tudi več poročil o večjih skupnih prenočiščih. Številski rekord je kar 61 stržkov, ki so skupaj prespali v gnezdilnici v Norfolku, v Veliki Britaniji.

Redkeje so vrste ptic, ki za prenočišča izkoriščajo izolacijski potencial snega. To najizraziteje opazimo posebej pri koconogih kurah, kot sta belka (*Lagopus muta*) in divji petelin (*Tetrao urogallus*). Zvečer si v sneg izkopljeta tudi več kot meter dolge rove, in jih hitro segrejeta s stresanjem telesa. Podobne strategije uporabljajo tudi brezovčki (*Carduelis flammea*), ki prav tako prespijo zakopani v sneg. Ob zunanji temperaturi -35°C , je bila temperatura, izmerjena v njihovih rovih, -14°C . Snežni rovi imajo veliko boljši izolacijski potencial kot na primer drevesna dupla, vendar ta način prenočevanja ni najbolj razširjen, saj je hkrati tudi bolj nevaren zaradi talnih plenilcev, predvsem pa nevarnosti, da se snežne razmere čez noč spremenijo in ptica ostane ujeta v rovu.

PREDPRIPRAVE

Priprava na zimo je eden izmed ključnih dejavnikov, ki številnim vrstam omogoči preživetje, ko hrane ni dovolj. Sinice, brglezi in različne vrste vran že avgusta začnejo s pripravo svojih zimskih zalog,

BELKA (*Lagopus muta*) za zimska prenočišča izkorišča izolacijski potencial snega.
foto: Rok Štirn

Sinice, brglezi in različne vrste vran, med njimi tudi **ŠOJA** (*Garrulus glandarius*), že avgusta začnejo s pripravo svojih zimskih zalog, ki jih potem dopolnjujejo do konca jeseni.

foto: **Janez Papež**

ki jih potem dopolnjujejo do konca jeseni. V tem času lahko shranijo več 10.000 semen in različnih nevretenčarjev, ki ob shranjevanju ne propadejo. Za dolgoročni spomin, ki pticam omogoča, da si zapomnijo, kam so shranile zaloge, je zaslužen del možganov, ki se imenuje hipokampus. Vrste, ki si delajo zaloge hrane, imajo med vsemi pevkami ta del možganov največji in najbolj razvit.

Da bi se izognile medvrstnemu tekmovanju, ptice svoje zimske zaloge shranjujejo na različnih delih dreves in jih na različne načine tudi zavarujejo. Sinice svoje zaloge skrijejo pod lubje ali mah, čopaste sinice (*Lopophanes cristatus*) pa semena in nevretenčarje še dodatno zaščitijo s posebnim ovojem iz slin. Močvirske sinice (*Poecile palustris*) svoje zimske zaloge večinoma shranjujejo v nižje ležeče dele debla kot druge vrste sinic, če pa se njihov teritorij prekriva z brglezovim (*Sitta europaea*), ki prav tako shranjuje semena in je večji in bolj agresiven, pa semena pogosto zakopljejo kar v tla.

V hladnejšem delu leta, ko povprečna temperatura pade po 0 °C, si zaloge začnejo delati tudi plenilske vrste, kot je na primer mali skovik (*Glaucidium passerinum*). Skoviki lahko v eno duplo znosijo tudi 18–26 enot plena (ptic in malih sesalcev) in jih pojedjo v dneh, ko zaradi vremenskih razmer lov ni mogoč.

V SLOGI JE MOČ

Pozimi se znotrajvrstni in medvrstni odnosi med pticami močno spremenijo. Vrste, ki so v času gnezdenja teritorialne - npr. rumeni (*Emberiza citrinella*) in veliki strnadi (*E. calandra*), v hladnem delu leta pogosto postanejo družabnejše in se združujejo v jate. Tako so varnejše, hkrati pa v skupinah tudi lažje najdejo razpršene vire hrane.

*Pozimi se znotrajvrstni in medvrstni odnosi med pticami močno spremenijo. Vrste, ki so v času gnezdenja teritorialne – npr. rumeni (*Emberiza citrinella*) in veliki strnadi (*E. calandra*), v hladnem delu leta pogosto postanejo družabnejše in se združujejo v jate. Tako so varnejše, hkrati pa v skupinah tudi lažje najdejo razpršene vire hrane.*

V hladnejšem delu leta, ko povprečna temperatura pade po 0 °C, si zaloge začnejo delati tudi plenilske vrste, kot je na primer **MALI SKOVIK** (*Glaucidium passerinum*).

foto: **Rok Štirn**

Gibanje več sto tisoč gag pomaga ohranjati zadnje koščke Beringovega morja nezmrzjene skozi celo zimo.
foto: **William Larned, USFWS**

V bolj ekstremnih primerih, kot na primer pri očalasti gagi (*Somateria fischeri*), celotna populacija prezimuje sredi arktičnega Beringovega morja, ki je skoraj v celoti zamrznjeno. Prav gibanje več sto tisoč gag pomaga ohranjati zadnje koščke morja nezmrzjene skozi celo zimo. Celotna ledena biomasa se iz dneva v dan premika, posledično pa je vodna odprtina z gagami vedno na drugem mestu, tako da imajo te ves čas na voljo dovolj hrane.

ALEKSANDER KOZINA je v letu 2022 zaključil študij Ekologije in Biodiverzitete in se kmalu zatem zaposlil na DOPPS-u, pri katerem sicer kot prostovoljec sodeluje že vse od svojega 12. leta. Poleg ptic ga navdušuje tudi preostala narava, še posebej rastline, kačji pastirji in metulji. Svojo ljubezen do narave vseskozi povezuje z naravoslovno fotografijo.

foto: **Adriana Kozina**

Gozdne ptice pevke se pogosto združujejo v manjše prehranjevalne jate, ki lahko štejejo od dveh pa vse do deset različnih vrst ptic. Tipične vrste, ki se pri nas združujejo v takšne jate, so vse vrste gozdnih sinic in rumenoglavi kraljički, pogosto pa se jim pridružijo še posamezni brglezi in kateri od plezalčkov (*Certhia* sp.) ali detlov (*Dendrocopos* sp.). Gozdnim pticam združevanje v skupine omogoča, da hitreje opazijo plenilce, kot je na primer skobec (*Accipiter nisus*), hkrati pa ima vsaka vrsta svoj način prehranjevanja, tako da med njimi ni prevelike tekmovalnosti. Različne vrste znotraj jate se prehranjujejo na različnih delih drevesa. Večje čopaste sinice se tako navadno hranijo na notranjih vejah drevesa, kjer je nevretenčarjev sicer manj, a so tam bolj varne pred plenilci. Rumenooglavi kraljički se najpogosteje prehranjujejo na zunanjih vejah, kjer je hrane več, a so tudi bolj izpostavljeni plenjenju. Del drevesa, na katerem se posamezne vrste najraje prehranjujejo, je tisti, kjer so jeseni shranile svoje zaloge.

Številnim pticam lahko pozimi pomagamo tudi sami. Najbolj učinkovito to naredimo s postavitvijo krmilnic in potencialnih zavetišč (gnezdilnic). Hrana, ki jim jo ponudimo na krmilnicah, jim gre še posebej v slast v ostrih zimah z dolgotrajno visoko snežno odejo in zelo nizkimi temperaturami.

Različne vrste ptic posegajo po različni hrani. Ptice, ki pozimi zaidejo na krmilnice (npr. ščinkavci, vrabci, sinice, brglez), so večinoma semenojede. Tem vrstam najbolj teknejo sončnična semena, lahko pa jim dodamo tudi proso, oves in pšenico. Nekatere vrste, na primer kos in brinovka (*Turdus pilaris*), imajo veliko rajši različne vrste sadja (jabolka, kakiji ...) ter plodove dreves in grmov, kot so jerebika (*Sorbus aucuparia*), rumeni dren (*Cornus mas*), šipek (*Rosa canina*), črni trn (*Prunus spinosa*), črni bezeg (*Sambucus nigra*) ipd. V primeru, da imamo tovrstna sadna drevesa ali grme na vrtu, pticam najbolj pomagamo tako, da vsaj del plodov preprosto pustimo na rastlinah, kjer si jih bodo najraje privoščile. Pticam nastavimo tudi rozine, orehe, želode ... Vedno pa se držimo pravila, da ptice hranimo samo s hrano, ki je v enaki obliki dostopna tudi v naravi, ne pa z ostanki človeške hrane!

Tako malim pernatim bojevnikom pomagamo, da se prebijejo skozi hladne in temačne mesece in nas že vse zgodaj na pomlad ponovno razveseljujejo s svojim petjem.

VIRI

- HAHN, T., P. (1998): Reproductive Seasonality in an Opportunistic Breeder, the Red Crossbill (*Loxia curvirostris*) - *Ecology* 79 (7): 2365-2375.
- PASQUIER, R. F. (2019): Birds in Winter: Surviving the Most Challenging Season. Princeton University Press, New Jersey.
- PETERSEN, R. M., DOUGLAS C. D. (2004): Winter Ecology of Spectacled Eiders: Environmental Characteristics and Population Change - *The Condor* 106 (1): 79-94.
- DOUGLASS M. (2008). Structure and foraging patterns of flocks of tits and associated species in an English woodland during winter - *Ibis* 120: 298-312.

JANUARSKO ŠTETJE VODNIH PTIC (IWC) 2023

Navodila za štetje vodnih ptic, popisni obrazec, vsa obvestila v zvezi s štetjem ter navodila za prevzem popisnih materialov in oddajo podatkov prek spletne baze bodo dostopni tudi na spletni strani DOPPS www.ptice.si.

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) je najboljšejši sistematični in organiziran popis ptic v Sloveniji. Od leta 1997 v okviru štetja vsako leto skupaj preštejemo vodne ptice na vseh večjih rekah, celotni slovenski obali in večini pomembnejših stoječih vodnih teles v državi. Osnovni cilj štetja je spremljanje zimskih populacij vodnih ptic in zbiranje informacij, ki prispevajo k njihovem ohranjanju ter varstvu mokrišč. Štetje v tako velikem obsegu ne bi bilo mogoče brez velikega vloženega truda množice predanih popisovalcev. Vaš prispevek je zelo dragocen, saj prav vsak sodelujoči prispeva kamenček v mozaik čez tisoč kilometrov dolge mreže rečnih odsekov in drugih voda, ki jih pregledamo vsako leto.

Veselim se ponovnega sodelovanja z vami v letu 2023, obenem pa se vsem že vnaprej zahvaljujem za opravljeno delo!

Luka Božič, nacionalni koordinator IWC

Štetje vodnih ptic bo leta 2023 v **soboto 14. in nedeljo 15. januarja**. Vodne ptice bomo tako kot vsako leto šteli na osmih števnih območjih, na vseh najpomembnejših vodnih telesih po Sloveniji. Vsako števno območje ali njegov del ima svojega lokalnega koordinatorskega, ki vas bo razporedil na odsek, kjer boste šteli, ter skrbel za skladno opravljanje popisa.

NASLOVI LOKALNIH KOORDINATORJEV:

- o za števno območje **Obale**:
 - Borut Mozetič, 041 643 703, e-pošta: borut.mozetic@dopps.si
- o za števno območje **Notranjske in Primorske**:
 - Peter Krecič, 031 571 076, e-pošta: peter.krecic@siol.net
- o za števno območje **zgorjne Save**:
 - Sava od izvira do Naklega, Sora: Blaž Blažič, 070 713 978, e-pošta: blaz.blazic@dopps.si
 - Sava od Naklega do Litije: Katarina Denac, 041 316 740, e-pošta: katarina.denac@dopps.si
 - Ljubljana, Ljubljansko barje: Mitja Denac, 041 243 920, e-pošta: mitja.denac@gmail.com
- o za števno območje **spodnje Save**:
 - Krka: Andrej Hudoklin, 041 893 740, e-pošta: andrej.hudoklin@zrsvn.si
 - Sava od Zidanega mosta navzdol: Gregor Bernard, 041 830 463, e-pošta: gregor.bernard@siol.net
 - Sotla: Ema Jevšnik, 041 791 060, e-pošta: ema.jevsnik@kp.gov.si
- o za števno območje **Kolpe**:
 - Urša Koče, 031 263 849, e-pošta: ursa.koce@dopps.si
- o za števno območje **Savinje**:
 - Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps.si
- o za števno območje **Drave**:
 - Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps.si
- o za števno območje **Mure**:
 - Željko Šalamun, 041 712 396, e-pošta: zeljko.salamun@dopps.si
- o **Nacionalni koordinator IWC**:
 - Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps.si

VODNE PTICE ŠTEJEMO V SOBOTO 14. IN NEDELJO 15. JANUARJA 2023

SPLETNA BAZA JANUARSKEGA ŠTETJA VODNIH PTIC (IWC)

Zaradi velike količine zbranih informacij so shranjevanje, upravljanje in obdelava podatkov štetja zamuden in logistično zahteven projekt. Pred nekaj leti smo vzpostavili bazo, ki omogoča spletni vnos opazovanj in njihovo sprotno preverjanje s strani administratorja. Funkcionalnost baze in obrazec za spletni vnos vseskozi izboljšujemo, tudi s pomočjo povratnih informacij uporabnikov. Spletni vnos podatkov v trenutni različici je enostaven, zmanjšuje možnost napak in omogoča pregleden dostop do rezultatov štetja vsem popisovalcem. Možnost spletnega vnosa podatkov uporablja večina vseh sodelujočih, si pa želimo, da bi se ta delež v bodoče še povečal. Z neposrednim vnosom se zmanjšajo možnosti napak pri prepisovanju podatkov s popisnih obrazcev v bazo, izognemo pa se tudi okolju neprijazni porabi velikih količin papirja.

Vsem, ki ste že pristopili k sistemu elektronskega obveščanja in vnosa podatkov v preteklih letih, bomo podrobnejša navodila, vsa obvestila v zvezi s štetjem in opomnik dogodka poslali izključno prek elektronske pošte.

Novi popisovalci in tiste, ki se za ta korak še niste odločili, vabimo, da prevzem popisnih materialov (obrazec, navodila, karte z odseki oz. lokalitetami) in oddajo podatkov (vpis rezultatov vašega štetja in drugih rubrik z obrazca) za leto 2023 opravite prek spletne baze. V kolikor se boste odločili za to možnost vas prosimo, da nam svojo odločitev sporočite najkasneje do 6. 1. 2023 po e-pošti oziroma z SMS-om nacionalnemu koordinatorju štetja. Sporočilo naj vsebuje vaše ime in priimek ter e-poštni naslov, za katerega želite, da je v bazi januarskega štetja in ga uporabljamo za komunikacijo z vami.

JAPONSKA – MED VELEMESTNIM VRVEŽEM IN GOZDNO SAMOTO

// Jurij Hanžel

Številni Japonci počitnikujejo na subtropskem otoku Okinava, le malokdo pa obišče njegov odmaknjeni severni del, kjer domujejo številni endemiti.

*Ni presenečenje, da dežela s 6852 otoki, ki sega od 24. do 45. vzporednika, nudi dom osupljivo pestri združbi ptičjih vrst. To izjemno raznolikost orisuje dejstvo, da lahko v istem dnevu že med krajšim sprehodom opazujemo plavščico (*Tarsiger cyanurus*), rubinastega slavca (*Calliope calliope*), črnonogega albatrosa (*Phoebastria nigripes*) in čopastega mormona (*Fratercula cirrhata*).*

Sam sem na Japonsko pripotoval konec junija in se takoj po pristanku na tokijskem letališču usmeril proti pristanišču Oarai, kjer sem se vkrcal na nočni trajekt proti severnemu otoku Hokkaido. Če sem se zvečer še čudil pojočim avtomatom za pijačo in stranišnim školjkam, ki po naboru funkcij niso kaj dosti zaostajale za mobilnim telefonom starejše generacije, so že ob svitu mojo pozornost prevzele nepregledne jate morskih ptic, ki so spremljale trajekt na njegovi 18-urni poti.

SEVERNA DIVJINA HOKKAIDA

V japonskih vodah je bila doslej zabeležena približno tretjina vseh vrst morskih ptic na svetu, razglašeni pa je bilo 27 mednarodno pomembnih območij za ptice na morju. Večji del zgoraj omenje-

Na Japonskem je bilo doslej opazovanih 724 vrst ptic.

ZNAČILNOSTI DEŽELE:

Površina: 377 975 km²

Število prebivalcev:
121 214 766

Najvišji vrh: Fuji (3776 m)

Povprečno letno število potresov: 1500

Število vrst ptic: 724

Nacionalna ptica: fazan vrste
Phasianus versicolor

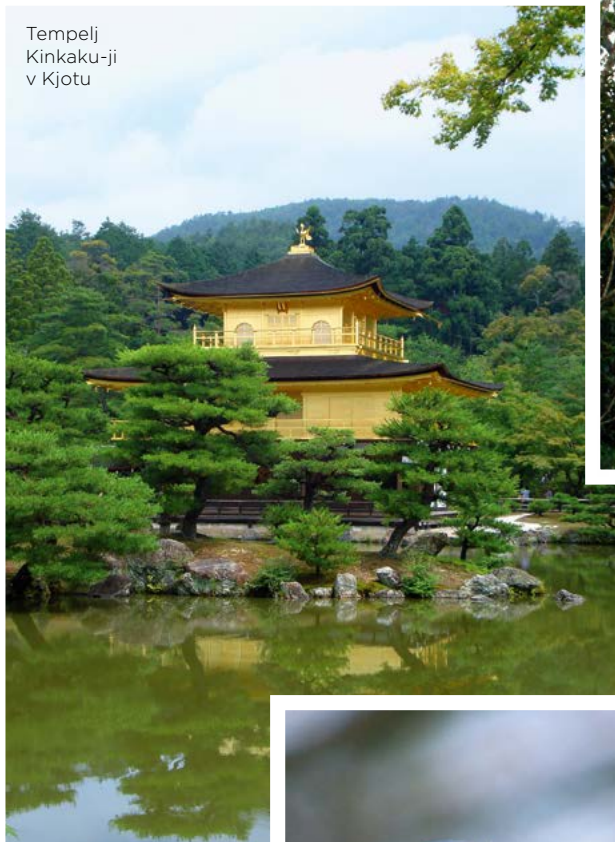
RUBINASTI SLAVEC
(*Calliope calliope*)

ne poti s trajektom poteka ravno skozi ta območja in je za ornitologa najboljši možen način potovanja na Hokkaido. Po številčnosti so prednjačili črnonogi albatrosi, albatrosi vrste *Phoebastria immutabilis*, sivokljuni viharniki (*Calonectris leucomelas*), viharniki vrste *Ardenna tenuirostris* in črni viharniki (*Ardenna grisea*). Opazovanje s trajekta zahteva precejšnjo mero zbranosti, saj je razporeditev jat na morju nepredvidljiva, obdobja morečega ornitološkega mrtvila pa brez opozorila preidejo v trenutke, ko morje s svojim intenzivnim prehranjevanjem razburkajo viharniki, ozračje pa dodatno popestrijo še morski sesalci.

Otok Hokkaido s svojo površino štirikrat prekaša Slovenijo in četudi njegova zemljepisna širina v grobem ustreza območju med Ljubljano in južno

Tempelj
Kinkaku-ji
v Kjotu

Prometni znak na Okinavi

Endemični
MOKOŽ vrste
Hypotaenidia
okinawae

SRAKOPER vrste
Lanius bucephalus

PLAVŠČICA
(*Tarsiger*
cyanurus)

Med plovbo se na krovu zadržuje le malokdo od japonskih sopotnikov, zato ni težko izbrati dobrega položaja za opazovanje ptic.

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

- rubinasti slavec** (*Calliope calliope*)
- plavščica** (*Tarsiger cyanurus*)
- grahasti drozник** (*Zoothera dauma*)
- drozg** vrste *Turdus cardis*
- žerjav** vrste *Grus japonensis*
- čopasti mormon** (*Fratercula cirrhata*)
- albatros** vrste *Phoebastria albatrus*
- jezerec** vrste *Haliaeetus pelagicus*
- mokož** vrste *Hypotaenidia okinawae*
- detel** vrste *Dendrocopos noguchii*
- muhar** vrste *Terpsiphone atrocaudata*
- muhar** vrste *Cyanoptila cyanomelana*
- mali podkvasti hudournik** (*Hirundapus caudacutus*)

Dalmacijo, severozahodni vetrovi iz Sibirije in hladni morski tokovi poskrbijo za ostro celinsko podnebje z ornitofavno severne tajge, ki vsako jesen buri domišljijo evropskih ornitologov. Rubinaste slavce in plavščice je razmeroma lahko opazovati, večji izziv pa so progasti kobličarji (*Locustella lanceolata*), veliki cvrčalci (*Helopsaltes fasciolatus*) in kronaste listnice (*Phylloscopus coronatus*). Večina prebivalcev na Hokkaidu živi v urbanih središčih na jugozahodu, medtem ko na ornitološko najzanimivejši vzhodni obali neredko mine dan, ne da bi v gozdu srečal živo dušo.

Na nenaseljenih otočkih ob vzhodni obali gnezdiyo nJORKE, ki jih najlažje opazujemo z ladje. Med njimi zbujajo pozornost čopasti mormoni, debelokljune lumne (*Uria lomvia*), črnogrlje lumnice (*Synthliboramphus antiquus*) in nJORKE vrste *Cepphus carbo*. Posebna izkušnja je tudi opazovanje ribje uharice vrste *Bubo blakistoni*. Avtentičnost doživetja na polotoku Shiretoko sicer nekoliko kazi dejstvo, da ptice na odsek reke pred majhnim dru-

žinskim gostiščem privabljajo z zalogajem svežih rib vsak večer, a opazovanje te karizmatične vrste iz neposredne bližine na potovanju po Hokkaidu vendarle ne sme umanjkat.

URBANA ORNITOFAVNA

V gosto poseljenih velemestih bomo ptice zamašili zunaj parkov ali tempeljskih vrtov, ki pa kljub temu lahko postržejo z zanimivimi opazovanji. Med značilnimi mestnimi pticami velja omeniti bulbula vrste *Hypsipetes amaurotis*, škorca vrste *Spodiopsar cineraceus* in modro srako vrste *Cyanopica cyanus*, ki je dolgo veljala za isto vrsto kot modra sraka (*Cyanopica cooki*) z Iberskega polotoka, a so genetske analize potrdile, da gre za ločeni vrsti. V nekoliko višje ležečih parkih na obrobju Tokia lahko naletimo tudi na skrivnostnega modrega muharja vrste *Cyanoptila cyanomelana* in žolno vrste *Picus awokera*, ki po svojem videzu in obnašanju še najbolj spominja na mešanico pivke (*Picus canus*) in zelene žolne (*Picus viridis*).

ENDEMITI OTOČJA RYUKYU

Izmed 23 še živečih japonskih endemitov jih 10 gnezdi na subtropskem jugozahodnem otočju Ryukyu, ki se razteza od najjužneje ležečega večjega japonskega otoka Kjušu vse do Tajvana. Ornitološko najpomembnejša otoka sta Amami in Okinava. Okinava je bila prizorišče najbolj krvavih kopenskih spopadov na pacifiškem bojišču med drugo svetovno vojno. Veliko število žrtev je bil tudi posreden razlog za ameriško odločitev o končanju vojne z Japonci brez dodatnih kopenskih spopadov. Otok je bil pod ameriško upravo do leta 1971, še danes pa je na njem 32 ameriških vojaških oporišč s približno 25 000 vojaki.

Slaba dostopnost do otoka in gost subtropski vlažen gozd v njegovem severnem delu sta botrovala dejstvu, da je bil verjetno najbolj znani okinavski endemit, mokož vrste *Hypotaenidia okinawae*, prvič opisan šele leta 1981. Njegov gnezditveni areal obsega 260 km² vlažnega subtropskega gozda,

populacija pa ocenjena na približno 700 osebkov. Po večurnem letu iz Tokia in skoraj enako dolgem avtobusnem romanju (v času mojega obiska zaradi bizarnih administrativnih omejitev Slovenci na Japonskem nismo smeli voziti, ne da bi na novo opravljali vozniški izpit; to pravilo so medtem odpravili) sem naposled dosegel Yanbaru, redko naseljeno gozdnato območje na severu Okinave. K sreči mi na prvega mokoža ni bilo treba dolgo čakati, že na poti od avtobusa do gostišča, kjer sem bil nastanjen, sem uzrl osebek, ki se je v polmraku prišel okopat v bližnjo reko. V prihodnjih dneh sem opazoval še več deset osebkov, dodatno pa še druge okinavske endemite, kot so detel vrste *Dendrocopos noguchii*, taščica vrste *Larvivora komadori*, skovik vrste *Otus elegans* in golob vrste *Treron permagnus*, ki jih z nekaj vztrajnosti in sreče ni pretežko odkriti.

Japonska je z raznolikostjo dobro ohranjenih habitatov, kulturnimi znamenitostmi in odlično infrastrukturo nedvomno prvovrsten cilj ornitoloških potovanj v vzhodno Azijo.

Otok Hokkaido je znan po celinskem podnebnju in debeli snežni odeji, ki na posameznih mestih vztraja tudi poleti.

foto: vse **Jurij Hanžel**

PRIPOROČENA LITERATURA ZA TISTE, KI NAČRTUJETE OBISK JAPONSKO

Mark Brazil (2009): Birds of East Asia. - Christopher Helm Ornithology, London.

Mark Brazil: A Birdwatcher's Guide to Japan Online - [<https://www.japannatureguides.com/a-birdwatchers-guide-to-japan-by-mark-brazil/>], dostop 31. 10. 2022.

POPULACIJE 49 % VRST PTIC NA SVETU SO V UPADU

// Tilen Basle

Netrajnostno gospodarjenje z gozdovi še posebej prizadene vrste, ki potrebujejo velike, stare in naravne gozdove.
foto: **Domen Stanič**

V poročilu, ki izide vsaka štiri leta, so prikazani povzetki podatkov, ki jih neutrudno zbirajo številni raziskovalci, naravovarstveniki in ljubiteljski znanstveniki. Cilj poročila je predstaviti stisko ptic po svetu, ključne grožnje, s katerimi se spopadajo in nujne ukrepe, potrebne za njihovo ohranitev. Zadnja izdaja poročila prikazuje najbolj zaskrbljujoče stanje naravnega sveta doslej. Populacije skoraj polovice vseh vrst ptic na svetu so v upadu in le populacije 6 % vrst so v porastu. Vsaki osmi vrsti ptic grozi izumrtje!

KAJ POGANJA UPADE POPULACIJ?

Na ptice po svetu vpliva vrsta različnih groženj, skoraj vse pa imajo izvor pri človeku. Kmetijstvo – tako z uničevanjem življenjskih prostorov kot z

vse večjo uporabo kmetijskih strojev in kemikalij – je največja grožnja pticam, saj prizadene vsaj 73 odstotkov ogroženih vrst. Sodobne kmetijske prakse so v Evropi od leta 1980 povzročile več kot 50-odstotni upad ptic kmetijske krajine. V Sloveniji nismo nikakršna izjema, saj smo od leta 2008 zabeležili več kot 20-odstotni upad.

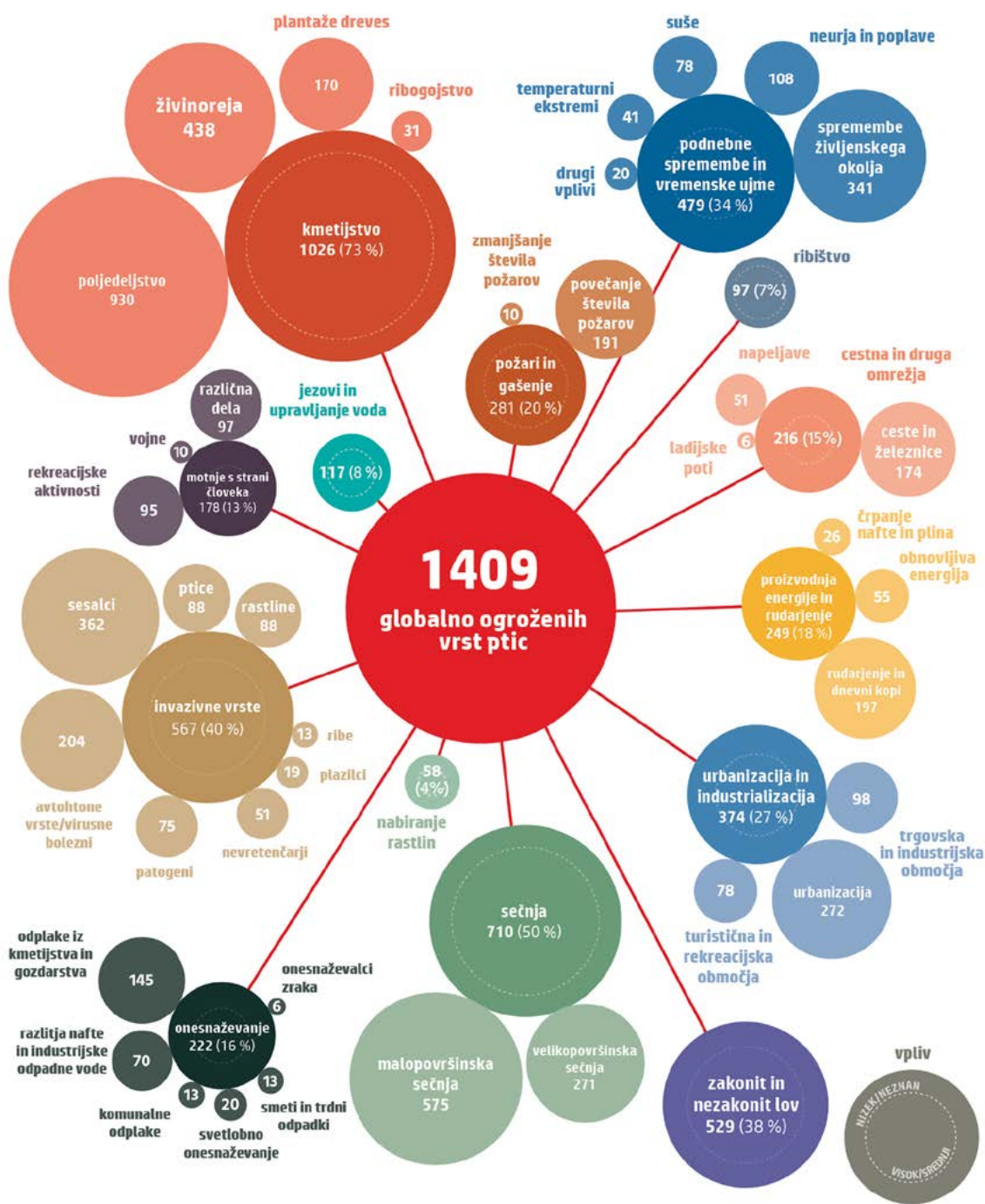
Netrajnostno gospodarjenje z gozdovi je velika grožnja, ki prizadene skoraj polovico ogroženih vrst ptic. Vsako leto izgubimo več kot 7 milijonov hektarjev gozdov, kar je za več kot tri Slovenije površin!

Pogostost požarov v naravi naj bi se do leta 2100 zaradi kombinacije podnebnih sprememb in sprememb v rabi in upravljanju zemljišč, povečala za 50 %.

foto: **Mina Dobravc**

Kmetijstvo je največja grožnja pticam – negativni vplivi (npr. spreminjanje travnikov v njive, intenzivno gnojenje travnikov, zgodnja košnja idr.) prizadenejo 73 % vseh svetovno ogroženih vrst ptic.
foto: **Katarina Denac**

Grožnje, ki pretijo globalno ogroženim vrstam ptic
vir: **BirdLife International**

Vsako leto na svetu izgubimo več kot 7 milijonov hektarjev gozdov, kar je za več kot tri Slovenije površin.
foto: **Katarina Denac**

Posebej prizadete so vrste, ki potrebujejo velike, stare in naravne gozdove. V Sloveniji je takšna ptica zagotovo belohrbti detel (*Dendrocopos leucotos lilfordi*), ki izgublja stara, velika drevesa, v katerih gnezdi, in obilico odmrle lesne mase, kjer najde svojo najljubšo hrano – ličinke hroščev.

ZAKAJ JE VARSTVO PTIC TAKO POMEMBNO?

Ptice najdemo v vseh državah sveta in v skoraj vseh življenjskih okoljih. Razmeroma preprosto jih je zaznati, določiti in prešteti. Prav zaradi tega so najbolj poznana in raziskana živalska skupina na svetu. Njihove populacije se izrazito odzivajo na spremembe v okolju, in prav zato so odlični ekološki indikatorji. S primerjavo in analizo podatkov o pticah tako dobimo vpogled ne le v stanje populacije ptic, temveč tudi neprecenljiv vpogled v stanje narave kot celote. S preučevanjem ptic lahko pridobimo pomembne podatke in pravočasno ukrepamo, preden se posledice naših dejanj pokažejo na nas samih. Ključna pa je predvsem ugotovitev, da z varovanjem ptic varujemo največje število drugih organizmov hkrati. Na kratko, varovanje ptic se izplača vsem!

Posebej zaskrbljujoče so posledice podnebnih sprememb, ki vplivajo na 34 % ogroženih vrst ptic. Vse pogostejši so ekstremni dogodki – neurja, suše in požari, njihov vpliv v prihodnje pa se bo po napovedih le še povečeval. Ob že omenjenih grožnjah pa upade populacij še dodatno pospešujejo prilov in prekomerno izkoriščanje naravnih virov ter invazivne vrste.

BirdLife International je izdal peto številko poročila Stanje sveta ptic (State of the World's Birds), ki prikazuje najbolj zaskrbljujoče stanje naravnega sveta doslej. Publikacija navaja ugotovitve, ki še dodatno potrjujejo razsežnosti in posledice biodiverzitetne krize, hkrati pa prikazuje rešitve, ki jih nujno potrebujemo za reševanje narave in posledično nas samih.

Poročilo Stanje ptic Sveta (State of the World's Birds)
vir: BirdLife International

KAKO OBRNITI TREND?

Najpomembnejša rešitev za največje število ogroženih vrst je učinkovito varstvo in renaturacija ključnih območij, od katerih so ptice odvisne. BirdLife je po svetu definiral 13.600 Mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA), v Sloveniji smo jih določili 36. Poleg ohranjanja območij je izredno pomembno obravnavanje tudi drugih ključnih dejavnosti, kot na primer izkoreninjanje invazivnih vrst in izpolnjevanje ohranitvenih ukrepov za posamezne vrste, kjer je to potrebno. Kljub temu, da podane ocene o stanju populacij ptic in obeti za prihodnost niso najbolj optimistični, pa poročilo vključuje tudi številne primere uspešnega reševanja vrst pred izumrtjem, primere okrevanj populacij, obvladovanj groženj in obnov ekosistemov, ki kažejo na to, da so spremembe na bolje mogoče in da naravovarstvene akcije delujejo. Za uspeh pa so ključne tudi finančne zaveze in politična volja. Globalni okvir za biotsko raznovrstnost po letu 2020 je najboljša in morda zadnja priložnost na svetu, da zaustavimo izgubo narave. Tokrat morajo vlade uspeti tam, kjer jim je prej spodletelo, tako da svoje obljube prevedejo v konkretna dejanja. Številne rešitve že imamo, vendar jih moramo uporabljati širše in v veliko večjem obsegu.

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA

// Mitja Denac

Skryvnostna fotografija v prejšnji številki je bila nekoliko drugačna kot doslej. Namesto lažje in zahtevnejše fotografije ste se lahko preizkusili na treh podobno zahtevnih ugankah, ki so se navezovala na napatke za določanje sloke, kozice, čoketa in pukleža.

Na prvi fotografiji (ptica v letu) je **čoketa** (*Gallinago media*). Slaba kvaliteta je seveda načrtna, saj je pri splašenih pticah navadno težko opaziti določevalne znake. Zaradi prog na

foto: Mitja Denac

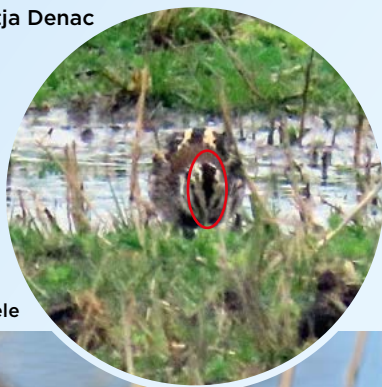

ČOKETA
(*Gallinago media*)

foto: iStock

foto: Mitja Denac

PUKLEŽ
(*Lymnocyptes minimus*)

foto: Samo Jerele

foto: Alen Ploj

KOZICA
(*Gallinago gallinago*)

foto: Alen Ploj

hrbtu in oblike peruti lahko za začetek izločimo sloko in se osredotočimo na ostale tri vrste. Zaradi drže ptice težko sklepamo o obarvanosti trebuha, zato se je treba osredotočiti na tri pomembne znake, ki so lepo vidni in na spodnji fotografiji tudi obkroženi: dolžina kljuna, obarvanost repa in peruti. Ptica na fotografiji ima neprimerno prekratek kljun za kozico, ta je celo na krajšem delu spektra pri čoketi. Na repu opazimo jasen bel rob, ki nas prav tako usmeri k čoketi. Našo določitev lahko potrdimo še z belimi progami v peruti, ki dokončno izločijo tako pukleža kot kozico.

Pri drugi fotografiji je na voljo manj znakov, do pravilne določitve pa nas pripelje pozoren ogled vzorca prog na glavi. Spet očitno ne gre za sloko, zaradi izostanka sredinske proge na glavi pa lahko v tem pobrežniku kar takoj prepoznamo **pukleža** (*Lymnocyptes minimus*).

V tokratni seriji je bila najtrši oreh **kozica** (*Gallinago gallinago*) na zadnji fotografiji. V spečem položaju in deloma zakrita s travo je dobro prikrivala večino značilnosti, tako da se je bilo treba slike lotiti nadvse pozorno. Ko na hitro izločimo pukleža zaradi prisotne sredinske proge na glavi ter prečnih progic na bokih, se najdemo v precepu: kozica ali čoketa? Kljuna in repa ne vidimo dovolj dobro, zato se lahko za začetek ozremo na trebuh. Ta po sredini nima temnih progic (kot so te na bokih), temveč je osrednji del zgolj bel. Pri čoketi je lahko manjši del trebuha brez prog, vendar redko in ne tako obsežen. Nagibamo se torej h kozici. Še ena stvar, ki jo lahko preverimo, je obarvanost krovcev - čoketa ima namreč belo obrobljene vse tri linije krovcev, kar tvori značilne bele proge v peruti. Ker imajo ta peresa belkaste konice tudi pri kozici, si je najlažje pomagati s fotografijami na internetu in videli bomo, da je te beline pri naši ptici premalo za čoketo.

Vabljeni, da se preizkusite v novi določevalski zagonetki!

enostavnejša

zahtevnejša

BOBER – KLJUČNA VRSTA VODNIH OKOLIJ

// Martina Vida in Tatjana Gregorc

EVROPSKI BOBER

(*Castor fiber*)

foto: iStock

Veliki oranžni zobje, sploščen rep, čokato telo, prikupen pogled in spretne tačke. Vse to že dolgo navdušuje ljubitelje narave, ki radi zahajajo k rekam in potokom ter opazujejo mojstrovine, ki jih ustvarja ta ekosistemski inženir.

Evropski bober (*Castor fiber*) je naš največji glodavec, tehta lahko tudi do 35 kg. Na koncu čokatega telesa je značilen sploščen in širok luskast rep. Zaradi izjemne gostote dlak (do 28.000 dlak/cm²) je njegov kožuh nepremočljiv. Naseljuje vse vrste celinskih voda, kjer sta mu celo leto na voljo voda in hrana. Najraje se ustali na ne preglobokih, počasi tekočih ali stoječih vodah, najdemo pa ga tudi na mrtvicah, jezerih, gramoznicah, potokih in rekah. Je izključno rastlinojed, v rastni sezoni se prehranjuje z zelišči in vodnimi rastlinami, od pozne jeseni do pomladi pa z lubjem dreves in grmičevja.

IZUMRLA IN SPET NAJDNA VRSTA

Bober je v Sloveniji avtohtona vrsta. Iz zgodovinskih podatkov so znana bobrišča iz okolice Škofje Loke, Novega mesta, Bleda, Ljubljanskega barja, Ptuja in Hodoša, katerega ime izvira prav iz madžarske

besede "hód", ki pomeni bober. Do konca 18. stoletja je bil v Sloveniji iztrebljen zaradi množičnega lova za kožuhi in bobrovino (izloček analne žleze), ob koncu 19. stoletja pa so ga začeli ponovno naseljevati na območjih njegove prvotne razširjenosti. K nam se je ponovno razširil po naravni poti iz Hrvaške, kjer je bil naseljen med letoma 1996 in 1998. Prve bobrove sledi so že leta 1998 opazili na reki Krki, intenzivneje pa se je po letu 2005 začel širiti tudi na Muri, Dravi, Lahinji, Kolpi in Sotli. V zadnjih letih v Sloveniji njegove sledi opazamo na večini vodotokov donavskega povodja, vrsta pa se še vedno širi in osvaja območja historične razširjenosti.

EKOSISTEMSKI INŽENIR

V naravi se živali navadno prilagajajo okoljskim razmeram, bober pa z gradnjo jezov in bobrišč, kopanjem kanalov in brlogov ter podiranjem dreves aktivno spreminja vodna in obvodna okolja in jih prilagaja sebi v prid. Tako ustvarja in vzdržuje mokrišča in s tem ugodne razmere za številne druge vrste. Zato je bober ključna vrsta ekosistemov celinskih voda in ga imenujemo tudi ekosistemski inženir.

Inštitut Lutra želi s projektom LIFE BEAVER – Živeti z bobrom, mokrišči in podnebnimi spremembami, približati vrsto ljudem in predstaviti primere dobrih praks za zmanjšanje konfliktov med bobrom in človekom. Zbirajo tudi podatke o sledovih bobrove navzočnosti. Veseli bodo, če boste svoja terenska opažanja delili z njimi in tako prispevali k uspehu projekta. Svoja opažanja lahko vnesete v aplikacijo BOBROSLED <https://life-beaver.eu/bobrosled/>.

Največji vpliv na okolje ima zagotovo gradnja jezov, s katerimi upočasni vodni tok in zviša nivo vode nad jezovi. Voda se tam razlije in tako nastanejo manjša poplavljen območja oziroma mokrišča. Bobrovi jezovi imajo več pomembnih vlog in opravljajo številne ekosistemske storitve. Delujejo kot spužve, ki v času padavin zadržijo vodo in zmanjšujejo poplavni val po toku navzdol. V času pomanjkanja vode omilijo suše, uravnavajo lokalno mikroklimo, so ponor CO₂ in delujejo kot zatočišče za vodne organizme. Fini delci se za jezom usedajo, zaradi sedimentacije pa se pomembno zmanjša tudi količina nitratov, fosfatov in nekaterih drugih onesnaževal v vodi. S kopanjem kanalov, ki jih zalije voda, bobri izboljšajo povezljivost med vodnimi površinami in ustvarjajo kompleksna omrežja vodnih in kopenskih ekosistemov. S podiranjem dreves ustvarjajo odprte prostore in povečujejo količino odmrle lesne mase.

Naravne motnje in dinamično ravnovesje, ki ga ustvarja in vzdržuje bober, prispevajo k ekološki kompleksnosti habitatov, pomembno pa tudi k blažitvi in prilagajanju na podnebne spremembe.

Bober vpliva na povečanje količine in raznolikosti organizmov, zatočišč in gnezdišč, kar na območja, ki jih oblikuje, privabi tudi številne druge živalske vrste. Več študij je pokazalo, da navzočnost bobra na območju zvišuje vrstno pestrost.

VEČ BOBROV ZA VEČ PTIC?

Bober ustvarja pestra življenjska okolja za številne vrste, od planktonskih organizmov, vodnih nevretenčarjev, rib, dvoživk, plazilcev, žuželk, sesalcev in nenazadnje tudi ptic. Mokrišča so pomemben prehranjevalni habitat za ptice, naseljujejo jih v času prezimovanja, gnezdenja in selitve.

Poplavljen območja, ki jih z gradnjo jezov ustvarja bober, pozitivno vplivajo na število in vrstno pestrost ptic na območju. Gostota ptic je na območjih z bobrom tudi do trikrat večja kot na območjih, kjer bobra ni.

V raziskavah iz tujine so zabeležili več vrst ptic že v prvem letu po izgradnji bobrovih jezov, številka pa se je ustalila v naslednjih 3–4 letih. Poplavljen območja, ki jih z graditvijo jezov ustvarja bober, pozitivno vplivajo na število in vrstno pestrost ptic na območju. Gostota ptic je na območjih z bobrom tudi do trikrat večja kot na območjih, kjer bobra ni. Najbolj očiten porast pripisujemo povečani količini hrane v okolju. Poznan je njegov pozitiven vpliv na številčnost kreheljca (*Anas crecca*), mlakarice (*Anas platyrhynchos*) in zvonca (*Bucephala clangula*).

Bobri ustvarjajo in vzdržujejo mokrišča.
foto: **Tatjana Gregorc**

POMEMBEN, A SPREGLEDAN

Bober jezove gradi zato, da si zagotovi zadostno količino vode in ohranja stalen nivo vode.

foto: **Martina Vida**

Bobrova pomembna vloga v naravi je večinoma spregledana. Označen je kot »škodljivec« in nadloga, marsikdo je prepričan, da bobri v naše vode ne sodijo. Slaba dva milijona let je krojil

in aktivno oblikoval pokrajino, njegove sledi najdemo na številnih arheoloških najdiščih. Z vodami je upravljal veliko prej in veliko bolje kot mi. Med tem, ko vrste na naših tleh ni bilo, se je naravno okolje zelo spremenilo, bober pa je izginil iz zavesti ljudi. Pozabili smo, kako sobivati s to vrsto, veliko bolj kot izguba naravnega habitata pa bobru povzroča težave izguba »družbenega« habitata. Poudariti je treba, da nezaželene posledice bobrovih dejavnosti (lokalne poplave, hranjenje na poljščinah, podiranje dreves v urbanih območjih) lahko nadzorujemo in se jim v večji meri lahko tudi izognemo z relativno cenovno ugodnimi in enostavnimi ukrepi. Na to kažejo tudi številni primeri dobrih praks, ki so v tujini že dobro uveljavljene. Pomembno je, da ga sprejmemo kot zaveznike pri upravljanju z vodami. Povrhu vsega pa vse storitve opravi zastoj!

VIRI

- JANISZEWSKI, P., HANZAL, V. & MISIUKIEWICZ, W. (2014): The Eurasian beaver (*Castor fiber*) as a keystone species – a literature review. – *Baltic forestry*, 20 (2), 277-286.
- KRYŠTUFEK, B., HUDOKLIN, A. & PAVLIN, D. (2006): Bober (*Castor fiber*) v Sloveniji. – *Scopolia* 59: 1-41.
- ROSELL, F. & CAMPBELL-PALMER, R. (2022): Beavers: Ecology, Behaviour, Conservation, and Management. Oxford University Press.

NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJO DRUŠTVU

Hvala vsem, ki ste že v preteklih letih namenili do 1 % svoje dohodnine našemu društvu. S tem ste pripomogli k ohranjanju ptic in njihovih življenjskih okolij in posledično k povečanju blaginje za celotno družbo.

Vsem, ki bi nas na ta način radi na novo podprli, sporočamo, da lahko to storite:

1. Po pošti Finančnemu uradu:

Izpolnite in natisnite obrazec ter ga pošljite na naslov Finančni urad Ljubljana, Davčna ulica 1, 1000 Ljubljana ali na vam najbližji finančni urad.

Povezava do obrazca

Povezava do navodil za izpolnjevanje obrazca

2. Prek portala e-Davki:

Na kazalu na levi strani vašega uporabniškega računa na e-Davkih izberite rubrike: **Vpogledi** → **Podatki o zavezancu** → **Namenitev dela dohodnine**. V razdelek 'Ime oziroma naziv upravičenca' vpišete: **Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije**. V razdelek 'Davčna številka upravičenca' vpišete: **68956029**. V razdelek 'Odstotek' vpišete **poljubno vrednost do 1**. Izbor potrdite s pritiskom na gumb Oddaj vlogo.

Če portala e-Davki še ne uporabljate, vam sporočamo, da je po novem prijava in uporaba povsem enostavna in zanjo več ne potrebujete veljavnega certifikata, saj je **registracija na portalu e-Davki možna z vašo davčno številko in geslom, ki si ga nastavite sami**. Pri registraciji z geslom poleg davčne številke potrebujete enega izmed informativnih izračunov dohodnine iz zadnjih let, s katerega prepisete ID številko. Če informativnih računov ne hranite, pa to številko lahko tudi naročite v enem izmed korakov registracije z geslom in vam jo FURS pošlje na domači naslov v nekaj dneh.

Vzelo vam bo le nekaj minut, ki vam jih bomo v naslednjem letu ali letih zagotovo povrnili z novimi uspehi pri varstvu ptic in narave.

3. Ustno na zapisnik pri finančnem organu

Če ste nam že v prejšnjih letih namenili del dohodnine, vaša namenitev ostaja veljavna do preklica in vam tega postopka ni treba ponavljati.

RED MORA BITI – TUDI NA KRMILNICI

// Tadej Verbič

Dostopnost hrane v naravi je eden glavnih dejavnikov, ki omejujejo velikosti populacij ptic v naravi. Zimsko polnjenje ptičjih krmilnic lahko pozitivno vpliva na preživetje ptic, hkrati pa lahko vpliva tudi na medvrstne odnose ter povzroča prekrivanje prehranjevalnih niš mnogih vrst. Posamezne vrste ptic se med seboj razlikujejo v več pogledih. Povečan obseg krmljenja ptic na krmilnicah pri pticah spodbuja tekmovalnost, posledično pa se med vrstami, ki se potegujejo za isto lojno pogačo ali sveže nasuta semena, izoblikuje hierarhična lestvica. Ptice tekmovalnost izražajo s šopirjenjem, oglašanjem in agresivnim vedenjem. Fizična agresija lahko vodi v poškodbe in tudi smrt, zato vzpostavitev hierarhične lestvice med organizmi, ki se zaradi dostopanja do virov pogosto znajdejo v konfliktih, ni redek pojav. Hierarhija je red, kjer je vsak osebek v odnosu z drugim dominanten ali podrejen. Vzpostavitev hierarhičnega sistema zmanjša pogostost agresivnih odnosov, posamezen osebek ali vrsta pa zasede določeno nišo dostopanja do dobrin, na primer hrane. Dominantnejše vrste si tako prve izbirajo vir hrane, hkrati pa zasedejo tudi boljše teritorije, imajo višjo stopnjo preživetja in paritveni uspeh. Najpomembnejša dejavnika pri izoblikovanju hierarhije sta telesna velikost in teža osebkov.

S pozornim opazovanjem krmilnice lahko hierarhični red med vrstami opazite tudi sami. Težje in večje vrste so dominantnejše od manjših, lažjih vrst. Dominantne vrste posegajo po lažje dostopni hrani, kot so na primer že oluščena semena, na krmilnicah pa se zadržujejo dlje, nekatere vrste lahko z večjo jato celo popolnoma zasedejo krmilnico. Manjše vrste so previdnejše, kar zadeva plenilce, in se na krmilnici ne zadržujejo dolgo. V večini primerov seme v krmilnici le poberejo in ga odnesejo v varno zavetje krošnje ali bližnjega grma, kjer ga v miru pojejo. Ptice na dnu hierarhične lestvice krmilnice obiskujejo tekom dneva in ne v značilnih jutranjih in večernih prehranjevalnih vrhovih. Takrat namreč tvegajo srečanje s plenilci, hkrati pa se tako izognejo tudi interakcijam z dominantnejšimi vrstami in gneči na krmilnici. Manj dominantne vrste se morajo zadovoljiti tudi z bolj zamudnim in energijsko potratnim virom hrane, kot so na primer še neoluščena sončnična semena. Za najbolj dominantno vrsto na krmilnici se je v angleški raziskavi izkazal domači vrabec (*Passer domesticus*), za najmanj dominantno pa najmanjši predstavnik sinic, menišček (*Periparus ater*). Raziskave o izoblikovanju hierarhije in medvrstnih odnosih na krmilnicah imajo lahko pomembno vlogo pri nadaljnji uporabi ptičjih krmilnic, predvsem za namene ohranjanja vrst.

VIRI

- FRANCIS, M., PLUMMER, K., LYTHGOE, B., MACALLAN, C., CURRIE, T. & BLOUNT, J. (2018): Effects of supplementary feeding on interspecific dominance hierarchies in garden birds – PLoS One 13(9): e0202152.
- Portal British Trust for Ornithology: <https://www.bto.org/our-science/projects/gbw/gardens-wildlife/garden-birds/behaviour/activity>

Za najmanj dominantno vrsto na krmilnici se je v angleški raziskavi izkazal **MENIŠČEK** (*Periparus ater*).
foto: **Miha Kronovšek**

MALI ŽAGAR

// Luka Božič

*Redko katero vodno ptico iz nabora redno pojavljajočih se vrst tako izrazito povezujemo s hladnim delom leta kot prav malega žagarja (*Mergellus albellus*). Edinstveno prevladujoče belo perje samca v množici drugih vrst rac v sivo koprenastem jutru nam zanesljivo sporoča, da smo stopili v obdobje meteorološke zime.*

V Sloveniji je
MALI ŽAGAR
(*Mergellus albellus*)
prezimovalec, zimski
gost in selivec.

foto: Jure Novak

Mali žagar je gnezdilka borealnega pasu od Fenoskandije do vzhodne Azije. V evropskem delu areala je težišče gnezditvene razširjenosti med 60° in 70° geografske širine na Finskem, Švedskem in v Rusiji, manjši izolirani populaciji pa gnezdita v Belorusiji in Litvi. Evropska gnezdeča populacija je ocenjena na 10.800–17.000 parov. V obdobju med obema evropskima atlasoma (1997–2020) se je območje gnezdenja razširilo proti jugu in jugozahodu.

Je izrazit selivec, ki zapusti gnezdišča v septembru in oktobru. Prvi prezimujoči osebkki se začnejo v srednji Evropi pojavljati v novembru, čeprav glavina malih žagarjev to območje pogosto doseže šele konec decembra ali v januarju, ko jih mrzle zimske razmere na vzhodu prisilijo k umiku. V Evropi na osnovi porekla osebkov in območij prezimovanja razlikujemo tri populacije. Po opredelitvi organizacije Wetlands International meja med populacijo SV Evrope/Črnega morja in V Sredozemlja (20.000–30.000 osebkov) ter populacijo SZ in Srednje Evrope (28.000–41.000 osebkov) poteka prav čez ozemlje Slovenije.

SAMEC MALEGA ŽAGARJA

je vpadljivo belo obarvan s črnimi lici in bočnimi progami, **SAMICO** prepoznamo po sivem trupu in rjavi glavi s kontrastnimi belimi lici.

foto: Zoran Vidrih

Mali žagar za gnezdenje izbira plitvejša sladkovodna jezera, počasi tekoče reke in mrtvice, obdane z gozdovi. Najpomembnejši dejavnik pri izbiri gnezdišča je razpoložljivost ustreznih drevesnih dupel, zlasti črne žolne (*Dryocopus martius*). Zaseda tudi gnezdilnice, z Norveške pa so znani primeri odprtih gnezd na tleh. V naravi se občasno križa z ozko sorodno vrsto zvoncem (*Bucephala clangula*), med vrstama pa se pojavlja tudi gnezditveni parazitizem. Samci malega žagarja zapustijo gnezdeče samice kmalu po izvalitvi mladičev in se odpravijo na območja golitve. Pozimi se večinoma zadržujejo na večjih jezerih in rekah, estuarijih ter morskih zalivih, redko pa na odprtem morju. Zunaj gnezditvene sezone je vrsta družabna, na prezimovališčih lahko oblikujete jate z več kot 10.000 osebkki.

Prehranjuje se večinoma med potopi do globine 4 m, čas posameznega potopa traja do 30 sekund. Hrano občasno išče med plavanjem s potopljeno glavo, podobno kot vrste žagarjev iz rodu *Mergus*. Glavna hrana so vodni nevretenčarji, zlasti v zimskem času pa različne vrste rib dolžine 3–6 cm, redkeje do 11 cm.

V Sloveniji je mali žagar prezimovalec, zimski gost in selivec. Edini območji rednega prezimovanja sta panonski del Drave in Cerknjsko jezero, kjer so zimski maksimumi v zadnjem desetletju 30–80 osebkov (v večini zim okoli 50 os.) oziroma do 12 osebkov. Na območju Drave se prvi mali žagarji pojavijo sredi ali konec novembra, vendar število do sredine decembra navadno ostane majhno. Temu sledi naglo povečevanje številčnosti do največje velikosti prezimujoče populacije v januarju in začetku februarja, nato pa se število osebkov občutno zmanjša. Sredi marca se v večini let pri nas zadržujejo le še posamezni osebkki, zadnje male žagarje pa lahko tu opazujemo konec tega meseca. Glavnina prezimujoče populacije se od leta 2014 zadržuje na Ormoškem jezeru, pred tem pa je za najpomemb-

nejšo lokacijo veljalo Ptujsko jezero. V manjšem številu ga občasno srečujemo tudi v strugi Drave in spodnjih delih odvodnih kanalov hidroelektrarn. Na Cerkniškem jezeru se pojavlja skoraj izključno v drugi polovici zime med januarjem in marcem. Veliko število opazovanj konec marca in celo v prvi polovici aprila nakazuje pomen jezera kot selitvene postojanke za vrsto. Drugod po Sloveniji je mali žagar večinoma le redek gost.

Za vrsto je značilno zmanjševanje deleža odraslih samcev na območjih prezimovanja v smeri proti JZ, kar je opazno tudi v Sloveniji. Na Ormoškem jezeru se mali žagarji v večernem mraku skupaj z zvonci pogosto zbirajo na skupinskih prenočiščih.

Trend malega žagarja v Evropi je ocenjen kot stabilen. V Sloveniji je v preteklosti veljal za redkega gosta, v 80-ih letih pa za maloštevilnega prezimovalca Ptujskega in Ormoškega jezera. V začetku

V naravi se občasno križa z ozko sorodno vrsto **ZVONCEM** (*Bucephala clangula*), pozimi na Ormoškem jezeru vrsti prenočujeta na skupinskih prenočiščih.
foto: **Zoran Vidrih**

90-ih let je bil zabeležen občuten porast prezimujoče populacije na Dravi, ki je nato vse do leta 2006 v večini zim presežala 100 osebkov (največ 151 os. leta 2003). Temu sta sledila upad in stabilizacija populacije pri današnjih vrednostih. Zelo podoben trend, tako po številu osebkov kot časovni dinamiki, beležijo tudi v Avstriji. Analiza podatkov 16 držav na območju populacije severozahodne in srednje Evrope za obdobje 1990–2011 je potrdila, da se je zimska razširjenost malega žagarja v Evropi zaradi porasta temperatur pomaknila proti severovzhodu, kar se kaže kot naraščanje števila prezimujočih osebkov v severovzhodnem delu in upadanje v osrednji regiji.

VIRI

- PAVON-JORDAN, D., FOX, A. D., CLAUSEN, P., DAGYS, M., DECEUNINCK, B., DEVOS, K., HEARN, R. D., HOLT, C. A., HORNMAN, M., KELLER, V., LANGENDOEN, T., ŁAWICKI, Ł., LORENTSEN, S. H., LUIGUJOE, L., MEISSNER, W., MUSIL, P., NILSSON, L., PAQUET, J.-Y., STIPNIECE, A., STROUD, D. A., WAHL, J., ZENATELLO, M., LEHIKONEN, A. (2015): Climate-driven changes in winter abundance of a migratory waterbird in relation to EU protected areas. – *Diversity and Distributions* 21 (5): 1-12.
- TEUFELBAUER, N., ADAM, M., NEMETH, E. (2018): Bestandstrends in Österreich überwinternder Wasservogel 1970-2014 – Ergebnisse der Internationalen Wasservogelzählungen. – *Egretta* 56: 36-75.
- Wetlands International (2022): Waterbird Populations Portal: <http://wpe.wetlands.org>

Glavnina prezimujoče populacije malega žagarja pri nas, se od leta 2014 zadržuje na Ormoškem jezeru.

foto: **Tilen Basle**

ZGODBE IZ TRSTIČJA ORMOŠKIH LAGUN

PLAŠICA (*Remiz pendulinus*) je, podobno kot brkata sinica, vrsta, ki se pogosto skriva med stebli v gostem trstiču. Za fotografiranje te vrste je potrebne kar nekaj potrpežljivosti, saj se najpogosteje smukajo med gostimi bilkami trstiča. Navadno jih opazujem v jesenskem času, njihova navzočnost pa navadno naznanja prihod brkatih sinic.

MOKOŽ (*Rallus aquaticus*) je ena izmed najbolj skrivnostnih ptic Ormoških lagun. Pogosto ga slišim, a videti ga ni tako preprosto. Je poseben izziv za fotografa, saj je za fotografijo potreben ravno pravi trenutek, ko se prikaže iz trstiča, in pa seveda tudi kar nekaj sreče!

BRKATA SINICA (*Panurus biarmicus*) je vrsta, ki je dolgo nisem poznal. Pred leti me je nanje opozoril Matjaž Premzl, sedaj pa jih že skoraj desetletje v lagunah spremljam vsako zimo in so eden mojih najljubših motivov za fotografiranje. Zame so prave znanilke zime, saj se skoraj praviloma vedno kmalu po tem, ko jih prvič v letu zaznam, močno ohladi.

»Pobeg v naravo in občudovanje njenih lepot je zame najboljši pobeg od stresa v vsakdanjem življenju.«

MARKO ZABAVNIK

ZAPOSILITEV: komercialist v vinski kleti Puklavec Family Wines
 O fotografiranju: Že od malega imam rad naravo, kamor smo pogosto zahajali z družino. Fotografirati sem začel s preprosto opremo, ki pa sem jo skozi leta nadgrajeval. Ormoške lagune sem obiskoval že v času, ko je obratovala Tovarna sladkorja Ormož (TSO) in so bili tam bazeni za odpadne vode. Ravno razvoj lagun v območje, namenjeno varovanju narave pa me spodbuja k temu, da jih redno in z veseljem obiskujem še danes. Poleg ptic iz Ormoških lagun zelo rad fotografiram smrdokavro (nekaj parov celo gnezdi v bližini mojega doma) in čebelarja, pa tudi ptice, ki obiskujejo domačo krmilnico.
 Oprema, ki jo trenutno uporabljam, je fotoaparater Canon EOS 7D in objektiv Canon EF 100-400 f/4.5 - 5.6 IS.

foto: **Ciril Ambrož**

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, JANUAR - APRIL 2023

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefon **041/712 796** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva **www.ptice.si** in na FB-strani **www.facebook.com/pticeDOPPS** najkasneje na dan dogodka.

- predavanje
- izlet
- akcije / delavnice / stojnice / popisi
- lokacija
- ura
- informacije

JANUAR

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
						1
2	3		4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

FEBRUAR

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

MAREC

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

APRIL

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

PREDAVANJA

RACA ŽLIČARICA
(*Spatula clypeata*)

ilustracija: Jan Hošek

SRE

4

JAN

TEČAJ PREPOZNAVANJA VODNIH PTIC

Luka Božič

MARIBOR, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160, Maribor

ob 18.00

V okviru priprav na zimsko štetje vodnih ptic (IWC) bomo imeli predavanje, na katerem bomo spoznali race, gosi, čaplje in druge vodne ptice, ki jih v zimskih časih lahko opazujemo na naših vodah. Naučili se bomo, kako jih najlažje prepoznamo, ločimo samca od samice, kakšno je njihovo vedenje, hkrati pa bomo spoznali metodo in rezultate prejšnjih popisov.

ČET

26

JAN

VARUHI GOZDNIH SPECIALISTOV

Urša Gajšek
(informacije na meta.sepic@gmail.com ali 031 310 330)

HOČE, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede (v prizidku gradu Hompš na naslovu Pivola 10, 2311 Hoče)

ob 17.30

Slovenci se lahko postavljamo z velikim deležem gozda, dober glas o naših gozdovih pa sega tudi v tujino. Žal pa imamo kljub veliki površini gozda ohranjenega le manj kot 1 % starega, naravnega gozda, ki ga najdemo le še v redkih gozdnih rezervatih. Prav ta je ključen za preživetje mnogih dragocenih živalskih vrst, ki smo jih poimenovali gozdni specialiste. Na predavanju bomo bolje spoznali gozdne specialiste in pomembnost naravi prepuščenih gozdov za njihovo ohranjanje. Predavanje organizira Botanični vrtni Univerze v Mariboru.

ČET

12

JAN

AMERIŠKI ZAHOD: MED BIZONI, MEDVEDI IN KANJONI POTEPANJE V NARODNIH PARKIH ZAHODNIH ZDA

Tomaž Koltai

MURSKA SOBOTA, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10, Murska Sobota

ob 17.00

Zahod ZDA je že od nekdaj simbol ameriške svobode in mnogih priložnosti. Med prostranimi prerijami, puščavami in gorovjem so tukaj tudi največja naravna čudesa, ki jih Američani skrbno varujejo v naravnih parkih. Avtor predavanja bo predstavil tritedensko potepanje po najlepših narodnih parkih tega dela ZDA, vse od Yellowstonea do Yosemitea.

MALI PONIREK
(*Tachybaptus ruficollis*)

ilustracija:
Mike Langman
(rsfb-images.com)

SRE **SENEGAL IN GAMBIIJA**

1

MAR

Tjaša Pršin in Blaž Blažič

MARIBOR, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160, Maribor

ob 18.00

Nižinski tropski gozdovi gvinejskega bioma, mogočna delta reke Saloum z eno najbolj skrivnostnih ptic v zahodni Afriki, predverje mogočne Sahare in prostrane sahelske savane - vse to vključuje Senegambija, ki je brez dvoma prava izbira za uverturo v spoznavanje ptičjega sveta na črni celini!

SRE

1

FEB

KAKO SE SPOPASTI Z IZGINJANJEM VRSTNO BOGATIH TRAVNIKOV V SLOVENIJI

Staš Miljuš

MARIBOR, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160, Maribor

ob 18.00

Glede na zadnje popise se stanje travniških habitatnih tipov v Sloveniji slabša. Glavna razloga za to sta predvsem intenziviranje kmetijske rabe v nižinah in opuščanje ter posledično zaraščanje površin v hribovitih delih države. Številčnost in obseg areala mnogih travniških vrst se tako manjša, s tem pa se izgublja raznolikost genetskega materiala. S pravilnim gospodarjenjem lahko ohranimo biotsko pestrost travnikov in s tem ponudimo dom ne le rastlinam, marveč tudi mnogim živalskim vrstam.

POLJSKI ŠKRJANEC
(*Alauda arvensis*)
ilustracija: Mike Langman
(rsqb-images.com)

SRE

5

APR

TEČAJ PREPOZNAVANJA PTIČJEGA PETJA

Tilen Basle

MARIBOR, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160, Maribor

ob 18.00

Ptice običajno prej slišimo kot vidimo, zato je prepoznavanje posameznih vrst na podlagi njihovega oglašanja oziroma petja zelo koristna veščina. Na tečaju bomo spoznali različne načine oglašanja in prisluhnili posnetkom oglašanja najpogostejših vrst v naši okolici.

ČET

9

FEB

PTICAM NA GORIČEM GRE BOLJE

Gregor Domanjko

MURSKA SOBOTA, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10, Murska Sobota

ob 17.00

Goričko spada med vrstno najbolj bogata in krajinsko najbolj pestra območja v Sloveniji, zato je bilo razglašeno kot Krajinski park Goričko in je del omrežij območja Natura 2000. Kljub temu se je številčnost posameznih vrst ptic v zadnjih 20 letih drastično zmanjšala. Predavatelj bo predstavil stanje nekaterih vrst ptic in aktivnosti ter ukrepe, uvedene z namenom izboljšanja njihovih življenjskih pogojev.

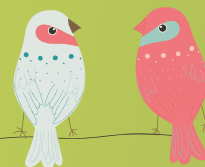

VIJEČLAVKA (*Jynx torquilla*) ilustracija: Mike Langman (rsqb-images.com)

Naročite se na naše e-novice

S prijavo na e-novice boste po elektronski pošti redno obveščeni o aktualnih društvenih novicah, dogodkih in možnostih, da se nam pridružite pri koristnem in zanimivem načinu preživljanja prostega časa ali pri naših prizadevanjih za ohranjanje narave. Na e-novice se lahko naročite na povezavi <https://www.ptice.si/enovice>.

KROKARJA
(*Corvus corax*)
foto: Rok Štirn

IZLET OB JANUARSKEMU ŠTETJU VODNIH PTIC 2022

LABOD GRBEC (*Cygnus olor*)

ilustracija: Mike Langman
(rspb-images.com)

SOB

14

JAN

ZIMSKO ŠTETJE VODNIH PTIC NA KOČEVSKEM

Muhamed Delić in
Aleksander Kozina
(informacije in prijave na
aleksander.kozina@dopps.si ali
040 507 767)

Rudniško jezero pri Kočevju

od 9.00 do 13.00

Tudi letos bomo skupaj popisali vodne ptice, ki prezimujejo na Kočevskem. Popis bomo začeli ob Rudniškem jezeru in ga nadaljevali ob Rinži, najbolj zagreti pa se bomo na koncu odpravili še do jezera v Kočevski Reki.

IZLETI

NED

5

FEB

TRADICIONALNI IZLET NA MARIBORSKI OTOK

Matjaž Premzl (informacije
in prijave na 041 835 612 ali
matjazpremzl@gmail.com)

**Zbor pred gostilno
v Koblarjevem zalivu**

od 9.00 do 11.00

Na tradicionalnem izletu na Mariborski otok bomo opazovali ptice, ki so pri nas na prezimovanju. Na izletu lahko vidimo vse pogostejše obiskovalce z daljnega severa, ki preživijo zimo na reki Dravi. Spoznali se bomo tudi z zanimivostmi otoka in s tam živečimi gozdnimi pticami. Izlet posebej priporočamo začetnikom, otrokom in njihovim staršem.

SLAVEC (*Luscinia
megarhynchos*)

ilustracija: Mike Langman
(rspb-images.com)

SOB

8

APR

TEČAJ PREPOZNAVANJA PTIČJEGA PETJA

Tilen Basle

Mestni park Maribor,
zbor pred Akvarij-terarijem

ob 8.00

Ptice običajno prej slišimo kot vidimo, zato je prepoznavanje posameznih vrst na podlagi njihovega oglašanja oziroma petja zelo koristna veščina. Na tečaju bomo spoznali različne načine oglašanja in prisluhnili posnetkom oglašanja najpogostejših vrst v naši okolici.

SOB

22

APR

IZLET NA RIBNIK VRBJE

Janez Leskošek (informacije in
prijave na 041 833 942)

zbor pri Ponirkovem centru

od 8.30 do 10.00

Na ribniku Vrbe je bilo do zdaj opaženih že več kot 170 vrst ptic, območje pa je zanimivo tako za stalne vrste kot tudi za selivke. Na vodnem izletu se bomo sprehodili po učni poti ob ribniku in opazovali različne vrste vodnih in gozdnih ptic.

SOB

25

MAR

ORNITOLOŠKO- BOTANIČNI IZLET PO DOLENJEVAŠKEM POLJU

Muhamed Delić in **Aleksander Kozina**
(informacije in prijave
na aleksander.kozina@dopps.si
ali 040 507 767)

Dolenjevaško polje
(zbor pri kapelici Sv. Marjeta)

od 9.00 do 11.00

Na prvi pomladni vikend bomo občudovali najbolj pisane znanilce pomladi - ptice in rastline. Na sprehodu po travnikih in gozdnem robu si bomo ogledali pestro naravo Dolenjevaškega polja in občudovali prve cvetlice in najbolj zgodnje ptice selivke.

KODEKS slovenskih ornitologov

Vsak slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

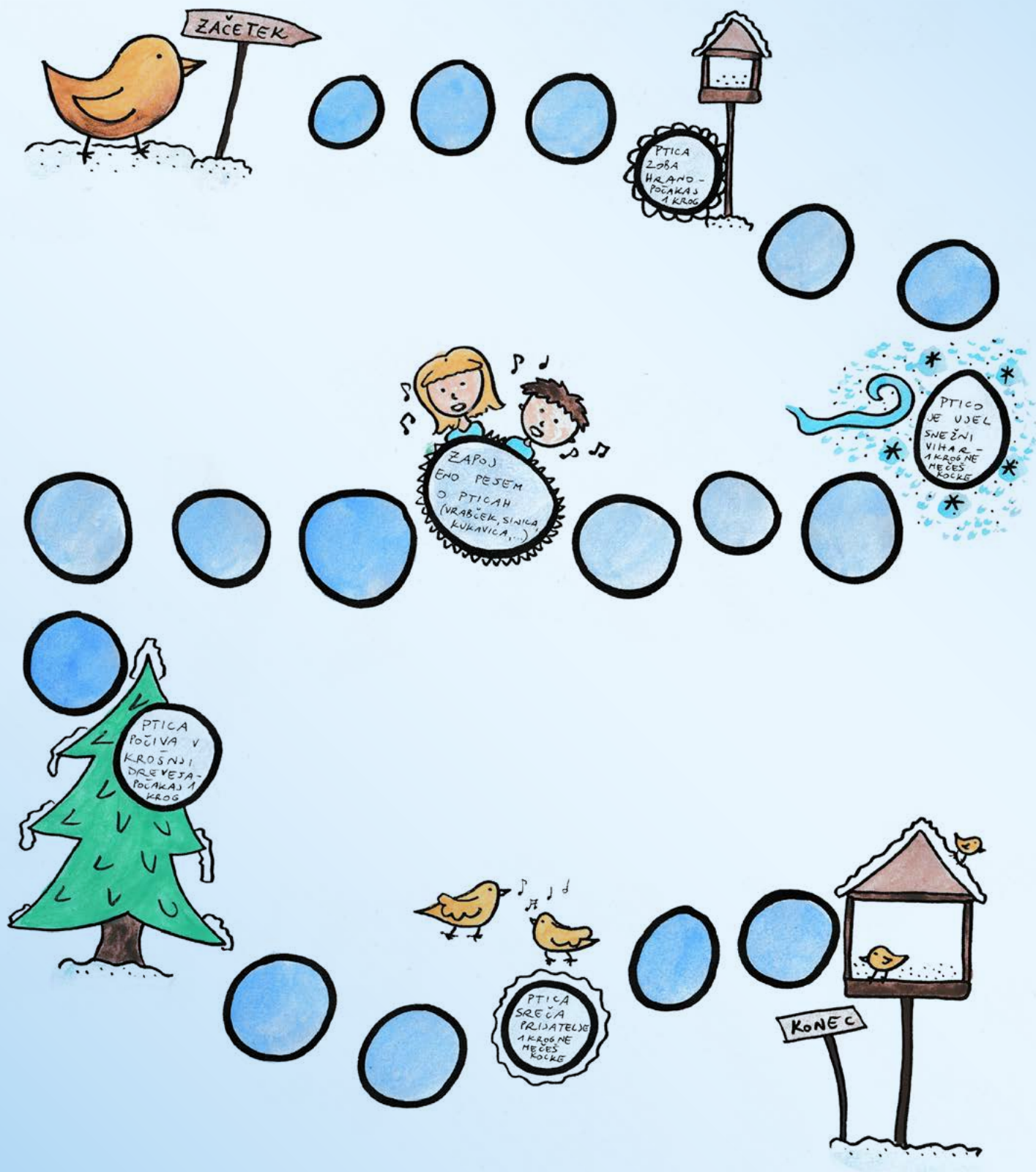
- ▶ pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- ▶ pri svojem delu in tudi sicer ne vzemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ▶ ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- ▶ bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- ▶ vestno beleži vsa opazanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- ▶ sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

ZIMSKA DRUŽABNA IGRA

// Katja Krivec

ZA IGRANJE DRUŽABNE IGRE POTREBUJEŠ IGRALNO KOCKO IN FIGURICE. LAHKO VZAMEŠ FIGURICE IZ KATERE DRUGE DRUŽABNE IGRE, KI JO IMAŠ DOMA, ALI PA SI JIH IZDELAŠ SAM. ZA FIGURICE LAHKO UPORABIŠ TUDI PLASTIČNE ZAMAŠKE RAZLIČNIH BARV, ALI PA NABEREŠ MANJŠE KAMNE, KI JIH OKRASIŠ Z RAZLIČNIMI BARVAMI.

IGRA SE IGRA TAKO, DA VSI IGRALCI SVOJE FIGURICE POSTAVIJO NA "ZAČETEK" IN DRUG ZA DRUGIM MEČEJO IGRALNO KOCKO. TOLIKO PIK, KOT JIH IGRALEC VRŽE NA IGRALNI KOCKI, ZA TOLIKO POLJ SE PREMAKNE NAPREJ. ČE SE USTAVIŠ NA POLJU Z NALOGO, JO MORAŠ PRED NADALJEVANJEM IGRE IZPOLNITI. ZMAGA TISTI, KI S SVOJO FIGURICO PRVI DOSEŽE CILJ: PTIČJO KRMILNICO.

KOS (*Turdus merula*) na kakiju

Kajetan Kravos, Samatorca (Tržaški Kras), 14. december 2016

BRINOVKA (*Turdus pilaris*)

Ko gruden dobro zmečča grenke jagode jerebke, listje pa jih ne skriva več, se začne pojedina drozgov. Decembra leta 2009 sem se namenil fotografirati brinovko, ki se je hranila na drevesu v Lescah. Skril sem se kar v avto, potreben je bil le še pritisk na sprožilec fotoaparata v pravem trenutku. Očitno je 13 moja srečna številka!

Boris Kozinc, Lesce, 13. december 2009

LEŠNIKAR

Lanska zima nas je zgodaj obdarila s snegom, z njim pa je prišel tudi krekovt (*Nucifraga caryocatactes*), ptica, ki jo v naših krajih redko vidimo.

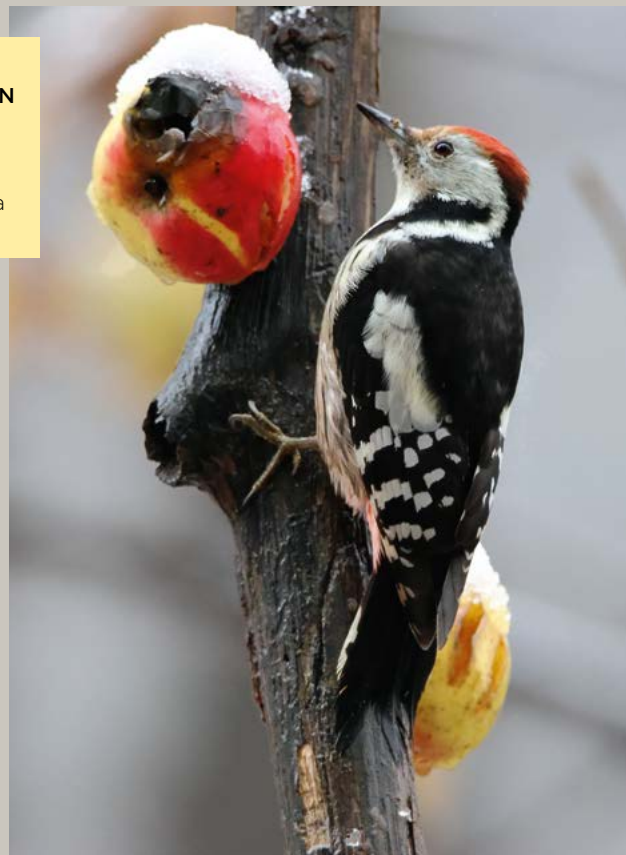
Božo Bradaškja, Trenta, 8. december 2021

ENO JABOLKO NA DAN, ODŽENE ZDRAVNIKA STRAN

SREDNJI DETEL
(*Dendrocoptes medius*)

Joaquín López López, okolica Sevnice, 2. december 2022

EVROPSKI DAN OPAZOVANJA PTIC 2022

// Tilen Basle

Prvi vikend v oktobru po vsej Evropi tradicionalno obeležujemo Evropski dan opazovanja ptic. Letošnji je potekal 1. in 2. oktobra in je bil v organizaciji partnerjev BirdLife International že trideseti zapored. Leta 1993 smo tudi v Sloveniji prvič pripravili dogodke, s katerimi smo opomnili na čudovit pojav selitve ptic in opozorili na njihovo ogroženost. Vikend 9. in 10. oktobra 1993 smo skupaj z navdušenimi opazovalci ptic preživeli na štirih izletih, in sicer na Zbiljsko, Šoštanjsko in Ptujsko jezero ter na Račke ribnike.

Ob letošnjem Evropskem dnevu opazovanja ptic smo na društvu organizirali pet izletov na vseh koncih države. Odpravili smo se v Naravni rezervat Škocjanski zatok, k Račkim ribnikom in h Kočevskemu jezeru ter na Ljubljansko barje in ob reko Muro. Izletov se je udeležilo 79 opazovalcev ptic, skupaj pa smo našli skoraj 6.000 osebkov! Najštevilčnejši so bili škorci (*Sturnus vulgaris*), kmečke lastovke (*Hirundo rustica*) in race mlakarice (*Anas platyrhynchos*).

Po vsej Evropi je letos 35 BirdLife-partnerjev organiziralo več kot 750 dogodkov, ki se jih je udeležilo kar 19.000 oseb. Skupaj smo opazovali več kot 4,6

milijona ptic, najštevilčnejši pa so bili ščinkavci (*Fringilla coelebs*), belolične gosi (*Branta leucopsis*) in velike sinice (*Parus major*). Podrobni rezultati Evropskega dneva opazovanja ptic so dostopni na spletni strani www.eurobirdwatch.eu.

Štajerska sekcija se je posvetila opazovanju vodih ptic ob Račkim ribnikih in zadrževalniku Medvedce.

foto: Tilen Basle

Hvala vsem, ki ste z nami spremljali ptice med potjo v toplejše kraje, in za trud vseh sekcij, ki so pomagale pri organizaciji dogodkov.

Ljubljanska sekcija je organizirala izlet na Ljubljansko barje, kjer so zabeležili tudi nekoliko redkejša komatnega deževnika (*Charadrius hiaticula*) in spremenljivega prodnika (*Calidris alpina*) ter pozno črno štorčlo (*Ciconia nigra*).

foto: Mitja Denac

Pomurska sekcija je Evropski dan opazovanja ptic obeležila s pohodom ob reki Muri.

foto: Tilen Basle

(NE)ŠKODLJIVOST HRANJENJA PTIC

// Janez Leskošek

V mrzlih in s snegom bogatih zimah, hrana na krmilnicah pticam predstavlja dodaten vir energije.

foto: **Simon Kovačič**

Kosu, brinovki in taščici lahko pozimi nastavimo jabolka (večkrat kot zmrznejo, boljša so).

foto: **Tomi Trilar**

Hranjenje ptic ima dolgo tradicijo. Prvi zapisi o tej navadi segajo kar 3500 let v preteklost, medtem ko se je krmljenje ptic kot pristočasna dejavnost razširilo v 19. stoletju. Sprva so ptice hranili predvsem pozimi, v smislu pomoči v mrzlih zimskih mesecih, danes pa jih v mnogih državah hranijo čez celo leto. Tudi ponudba in raznolikost ptičje hrane in krmilnic sta v zadnjih letih skokovito narasli. Glede na raziskave vemo, da hrana s krmilnic v najhujših zimskih mesecih dosega kvečjemu 20 % vse hrane, ki jo ptica v dnevu poje, pa še to v urbanih območjih, kjer je naravne hrane malo. Krmljenje ptic ima tako predvsem izobraževalno funkcijo. Redkokdaj pa se vprašamo, kakšne negativne učinke ima lahko to početje na prostoživeče ptice.

VPLIV NA PTICE

Krmljenje vpliva na ptice na mnogo načinov, od spreminjanja telesnega stanja, razmnoževalnega uspeha, preživetja, socialne strukture populacij do selitvenega vedenja. Pomembno lahko vpliva tudi na širjenje bolezni, saj a) se ptice ob krmilnicah zadržujejo v velikih gostotah in dolgo časa, b) prihaja do stikov med vrstami, ki jih v naravi ne bi bilo, in c) slabo higiensko stanje na krmilnicah poveča možnost izbruha bolezni. Dodatno hranjenje je prav tako tvegano v primeru, ko je hrana hranilno neustrezna ali kontaminirana s toksini, ki ptico oslabijo.

IMUNSKA OSLABLJENOST

V mrzlih in s snegom bogatih zimah manj uspešni osebki ptic ne najdejo dovolj hrane. Zaradi energijskega primanjkljaja se zmanjša njihova imunska odpornost in postanejo bolj dovzetni za nalezljive bolezni. V tem primeru lahko krmljenje pomeni dodaten vir energije, ki jim pomaga, da se ubranijo pred boleznimi. Lahko pa so takšni osebki že gostitelji določenih nalezljivih bolezni in z zadrževanjem v bližini krmilnic širijo patogene med druge ptice.

VEDENJE OSEBKOV IN ŠIRJENJE BOLEZNI

Avtorji zanimive ameriške raziskave so ugotovili, da tako kot pri ljudeh tudi pri pticah poznamo t. i. »superprenašalce«. V času epidemije koronavirusa se je veliko govorilo o ljudeh, ki v svojo okolico sproščajo nadpovprečne količine virusa in s tem lahko okužijo več ljudi kot drugi. Podoben pojav so

opazili tudi pri ameriški vrsti ščinkavca, pri kateri je bilo 20 % osebkov odgovornih za 80 % pojavov okužbe. Pri tem je šlo predvsem za to, da so se ti osebkovi nadpovprečno dolgo zadrževali na krmilnicah in v bližini krmilnic in s tem bodisi imeli večjo možnost za lastno okužbo bodisi večjo možnost, da okužijo druge. Manj sta na »uspešnost« širjenja bolezni vplivala agresivnost in socialni položaj posameznega osebka, kar nakazuje na vpliv krmilnic na širjenje nalezljivih bolezni v določenih populacijah.

BOLEZNI

Prostoživeče ptice ogroža širok nabor nalezljivih bolezni, ki ji povzročajo bakterije, virusi, praživali in glive. Na ptice vplivajo na različne načine, vsem pa je skupno, da je za njihovo širjenje potreben neposreden ali posreden stik med okuženo ptico in novim gostiteljem. V zadnjih letih pogost primer bolezni v Sloveniji je trihomonoza, ki jo povzroča parazitska pražival *Trichomonas gallinae*. Bolezen se pojavlja predvsem pri vrstah iz družin golobov (Columbidae) in sokolov (Falconidae), povečano smrtnost pa povzroča tudi pri ščinkavcih (Fringillidae), pri nas predvsem pri zelencih (*Chloris chloris*). Parazit prizadene predvsem zgornji prebavni trakt, bolezen pa se pri oboleli ptici kaže kot oslabelost, našopirjenost in nekoordiniranost. Ptice veliko pijejo in zelo pogosto izbruhaajo zaužito hrano. Parazit je vezan na vodo, zato se najhitreje širi poleti ob ptičjih napajalnikih.

Naslednja bolezen, ki prizadene predvsem domače vrabce (*Passer domesticus*), škorce (*Sturnus vulgaris*) in golobe, je poksvirus. Poznamo več različnih sevov virusa, pri pticah pa se okužba kaže predvsem kot kožni izrastki in izpuščaji.

Ptice lahko prizadenejo tudi toksini, ki jih izločajo glive, razrasle na krmilnicah in hrani v njih. Takšne snovi imenujemo mikotoksini. Povzročijo lahko takojšnjo zastrupitev in pogin ali pa kronično ustavitev v razvoju in razmnoževanju in splošno oslabeitev ptice.

Aviarna influenza (poznana tudi kot ptičja gripa) je zagotovo ptičja bolezen, ki je pri nas v javnosti najbolj poznana in odmevna. Prizadene vse vrste ptic, prenaša pa se kapljično. Zaradi visoke patogenosti in smrtnosti povzroča gospodarsko škodo v perutninarstvu. Poznamo dva tipa bolezni, in sicer visoko patogeno in nizko patogeno aviarno influenco. Slednja lahko mine tudi skoraj brez bolezenskih znakov, medtem ko je visoko patogena influenza razlog za visok pogin (tudi do 100 %). Virus najpogosteje potrdijo pri vodnih pticah (galebi, labodi, čigre), ki veljajo za rezervoar virusov aviarne influence. Klinični znaki so zelo različni, od apatičnosti, otopelosti, nasršenosti, neobičajnega oglašanja do različnih izcedkov in kožnih edemov.

KAKO PREPREČITI ŠIRJENJE BOLEZNI OB KRMILNICAH

Preventivni ukrepi so najboljša metoda pri preprečevanju širjenja nalezljivih bolezni. Krmilnica mora biti čista, zato redno odstranjujemo iztrebke, perje in nezaužito hrano. Krmilnico vsaj enkrat na mesec temeljito očistimo s krtačko, gobo in vodo, uporabimo lahko tudi pticam in okolju prijazno (blago) čistilno sredstvo. Krmilnica naj bo tudi fizično varna za ptice – ostri robovi lahko poškodujejo ptice, rane pa naredijo ptice dovzetne za bakterijske okužbe. Hrana naj bo kakovostna in vedno suha. Ne uporabljajmo vlažne ali plesnive hrane pa tudi hrane, neprimerne za ptice, kot so kuhinjski ostanki, kruh, mastna in soljena hrana itd. Stike med pticami lahko delno preprečimo tudi z namestitvijo več krmilnic na večji medsebojni razdalji, če nam vrt to seveda omogoča.

Krmljenje ptic in njihovo opazovanje nas lahko kratkocasi in nam prinaša veselje v mrzlih zimskih dneh, vsekakor pa poskrbimo tudi za blagor teh malih živali.

Hranjenje lahko vpliva na širjenje bolezni, saj se ptice ob krmilnicah zadržujejo v velikih gostotah in dolgo časa. ilustracija: Chris Shields (rspb-images.com)

VIRI

- JONES, D. (2018): The Birds at My Table: Why We Feed Wild Birds and Why It Matters. Cornell University Press, 352 str.
- LAWSON, B., ROBINSON, R. A., TOMS, M. P., RISELY, K., MACDONALD, S., & CUNNINGHAM, A. A. (2018): Health hazards to wild birds and risk factors associated with anthropogenic food provisioning. – *Philosophical Transactions: Biological Sciences*, 373 (1745): 1-11.
- MOYERS, S. C., ADELMAN, J. S., FARINE, D. R., THOMASON, C. A., & HAWLEY, D. M. (2018): Feeder density enhances house finch disease transmission in experimental epidemics. – *Philosophical Transactions: Biological Sciences*, 373 (1745): 1-10.
- UTAH STATE UNIVERSITY. Your Bird Feeder May Be Spreading Disease. <https://extension.usu.edu/archive/your-bird-feeder-may-be-spreading-disease>
- BRITTINGHAM, M. C. & TEMPLE S. A. (1992): Does winter bird feeding promote dependency? – *Journal of Field Ornithology*, 63, 190-194.

Za trihomonozo pri zelencih (*Chloris chloris*) je značilen visok pogin obolelih živali. foto: Janez Papež

V bližini doma

ŠČINKAVEC (*Fringilla coelebs*)

Čeprav je daleč najštevilčnejša gnezdilka pri nas in prav gotovo tudi med selitvijo pa med ljudmi še zdaleč ni tako dobro poznan. Škoda! V krogu ljubiteljev ptic ga poznamo vsi. Prepoznamo ga po dvojni beli perutni progi in belih robovih peres na repu. V svatovskem perju imajo samci vpadljivo belo liso na ramenih, modrosivo teme in tilnik ter rjasto rjava lica in prsi. Pozimi je podoben, le barve so manj prodorne. Samice in mladostni osebki so manj barviti. Najdemo ga v vseh tipih gozdov, v mozaični kmetijski krajini z mejicami, v visokodebelnih sadovnjakih, pa tudi v parkih, drevoredih in naseljih. Verjetno bi se mnogi strinjali, če rečemo, da ga je najlaže opazovati pozimi, v bližini krmilnice. Po navadi se, rahlo zadržano, spustijo na tla pod njo, kjer umirjeno zobajo ostanke semen, ki uidejo iz nog ali kljunov drugih, bolj temperamentnih ptic.

besedilo: **Matej Gamser**, foto: **Andrej Tomažin** (samec), **Aleksander Kozina** (samica)

ČRNA JELŠA (*Alnus glutinosa*)

Črna jelša, ena od treh vrst rodu v Sloveniji, naseljuje mokrotna, z dušikom bogata tla v nižjih predelih. S sivo (*A. incana*) in še posebej z zeleno jelšo (*A. viridis*) se srečamo na višjih nadmorskih višinah. S svojo rastjo, rdečkastim, v starosti sivočrnim lubjem in značilnimi listi, katerih listna ploskev je topa ali izrobljena, listni rob pa nazobčan, je črna jelša zlahka prepoznavna. Mladi listi in socvetja so lepljivi, od tod vrstni pridevnik »glutinosa«. Tudi v času, ko ni olistana, jo zlahka opazimo, saj so veje običajno gosto posejane z ženskimi soplodji, iz katerih se postopno sproščajo semena. Sočasno pa vidimo tudi mlada ženska in moška socvetja, ki bodo zacvetela spomladi, še pred olistanjem. Semena so hrana številnih ptic. Presenetljiva pa je mnogoteri raba v korist človeku. Uporablja se pri strojenju, za pilote in podvodne dele mostov (saj na zraku kmalu propade), za celjenje ran, blaži vnetja, cenijo jo tudi akvaristi.

besedilo: **Metka Škornik**, foto: **Alenka Mihorič**

Na terenu

VRBOV PLUTAČ (*Phellinus igniarius*)

Pozimi lahko na starejših vrbah ob potokih in rekah opazimo rastoče velike trosnjake vrbovih plutačev. Prepoznamo jih po cimetasto do tobakasto rjavo obarvani trosnovnici ter velikih in zelo trdih trosnjakih, ki so stransko priraščeni na substrat. Zgornja površina je pri mladih gobah sivkasta, kasneje prične temneti in je v starosti značilno črno obarvana in razpokana. Goba nekoliko spominja na bukovo kresilko, ki je sicer bolj sivkasto obarvana in uspeva predvsem na bukvah. Gotovo ju lahko ločimo tudi s pomočjo kalijevega hidroksida, saj se meso bukovke kresilke ob stiku s to kemikalijo obarva temno krvavo rdeče. Vrbov plutač je ena najbolj poznanih vrst gliv zajedalk, s svojim encimskim delovanjem lahko povzroči hiter propad t. i. mehkolesnih vrst dreves, kot je npr. vrba. Gliva se sprva prehranjuje kot parazit in s sproščanjem encimov povzroča hitro napredujočo belo trohnobo lesa. Ko drevo naposled odmre, se lahko nekaj časa prehranjuje tudi kot gliva razkrojevalka, in sicer tako, da sodeluje pri dokončnem razkroju odmrlega lesa.

besedilo in foto: **Luka Šparl**

Za terenske sladokusce

KOCONOGA KANJA (*Buteo lagopus*)

Koconoga kanja je ena izmed tistih redkih severnjaških gostov, ki nam bodo na zaspanem zimskem terenu v hipu pogнали kri po žilah. A te tundrske lepoticice ni vedno enostavno ločiti od navadnih kanj. Tudi navadne se lahko pojavijo v pretežno belih oblikah, naj nas to ne ukani! V hladnem delu leta si velja podrobneje ogledati vse kanje, ki lovijo »z lebdenjem«, pozorni pa bodimo predvsem na rep. Ta je pri koconogi kanji na hrbtni strani bele barve ter se končuje z eno ali nekaj temnimi progami (odvisno od starosti in spola), medtem ko je pri kanji v celoti temen. Kadar ptica kroži, se ne ozirajmo za kosmatimi nogami, temveč opazujemo vzorec na podperutju, kjer v oči bodejo črne karpalne lise. Možnosti za opazovanje so večje v vzhodni Sloveniji, saj smo tam bliže njenim tradicionalnim prezimovališčem v Panoniji.

besedilo: **Mitja Denac**, foto: **Jure Novak**

DIVJA MAČKA (*Felis sylvestris*)

V gozdovih po Sloveniji živi divja mačka, sorodnica naše domače mačke. Najdemo jo predvsem na Notranjskem, Kočevskem in Primorskem, a se pojavlja tudi drugod. Je nočno aktivna, zato jo le redko srečamo, dneve pa pogosto prebije na toplih in sončnih legah. Je samotarska in teritorialna žival, družijo se le februarja v obdobju parjenja, mladiče pa skoti navadno maja v brlogu. Hrani se z mišmi, zajci, vevericami, pticami in drugimi manjšimi živalmi. Od domače mačke jo ločimo predvsem po vzorcu na kožuhi: ta je obarvan v mešanico odtenkov sive, vzdolž hrbtna pa poteka ozka temna proga, od katere se nad rameni odcepita dve in na vratu štiri proge. Divja mačka je večja od domače (meri do 42 cm v višino in 80 cm v dolžino, tehta do 9 kg), prepoznaven pa je tudi njen košati rep s 3–4 črnimi kolobarji in črno konico. Z domačo mačko se lahko križa, kar pa ogroža divje populacije predvsem v okolici človekovih naselij.

besedilo: **Rudi Kraševc**, foto: **Aleksander Kozina**

BRKATA SINICA (*Panurus biarmicus*)

Ta mala ptica je po postavi še najbolj podobna dolgorepki, tako kot slednja pa se tudi ona rada družijo v manjših jatah. Samci in samice so oranžnorjavji s posameznimi sivimi in črnimi lisami, pri čemer imajo samci tudi značilno črno perje ob kljunu, ki spominja na brke, po katerih je vrsta dobila ime. Razširjena je od Evrope pa vse do Kitajske, nam najbližja redna gnezdišča so v Italiji in na Madžarskem. Pri nas je občasna gnezdilka v Ormoških lagunah, redka selivka in zimska gostja, najlaže jo opazujemo na območjih večjih sestojev trstičja, kot so Medvedce, Ormoške lagune ali Škocjanski zatok. Pozorni bodimo na njene hitre, eksplozivne klince, ki razkrijejo njeno navzočnost v trstičju ali jatico v nizkem preletu. Da bomo njeno oglašanje na terenu hitro zaznali, si ga lahko predvajamo na spletnih straneh, kot je npr. Xeno-canto (<https://xeno-canto.org/>).

besedilo: **Janez Leskošek**, foto: **Marko Zabavnik**

MEDITERANSKE OAZE V PUŠČAVI MORJA IN KAMENJA

// David Knez

Septembra letošnjega leta sva se s Katjo po dolgem času odpravila na oddih na vsem dobro znani otok Pag. Kljub dogovoru, da bova v naslednjih dveh tednih najinega dopusta strogo lenarila, nama mediteranski živelj in sibirski prišleki niso dali miru. Na koncu so bili dnevi počitka rezervirani le še za peščico deževnih dni, ki jih je pričaral pozni september.

Mediteranska mokrišča, kot so Veliko, Malo ter Kolansko blato, so izjemnega pomena za mnoge živali, ki Mediteranu pravijo dom, zimsko letovišče

ali le postojanka na dolgi selitveni poti. Zato ni nič čudnega, da sva večino terenskega dela počitnic preživela v bližini le teh.

Najin prvi cilj je bilo Veliko blato. Med čredami ovac, ki so senco iskale ob jezerskem bičku in ob začudenih pogledih neštetiht kotorn (*Alectoris graeca*), ki so naju sumničavo opazovale iz svojih kamnitih trdnjav, nama je pozornost pritegnila drobna modra taščica (*Luscinia svecica*), ki je ponosno na vrhu trstičja označevala svoj prav. Želja po boljšem pogledu na lepoticu naju je vodila čez gost sestoj bičja in ovac. Že po nekaj korakih je terenski dan na Velikem blatu postal še bolj vznemirljiv. Katja, ki je hodila pred mano in utirala pot, je s čevljem za las zgrešila čudovitega modrasa (*Vipera ammodytes*), ki je na vse pretege poskušal ostati neopazen. S parom Katjinih specialnih rokavic sva si ga pobliže ogledala in se čudila njegovi lepoti. Njega to prav nič ni motilo in po nekaj minutah je že smuknil nazaj v svoje skrivališče. V naslednjih dneh so nama herpetološke želje izpolnile še močvirska sklednica (*Emys orbicularis*), grške kornjače (*Testudo hermanni*), blavor (*Pseudopus apodus*), kraške kuščarice (*Podarcis melisellensis*), primorske kuščarice (*Podarcis siculus*), turški gekoni (*Hemidactylus turcicus*) in zelena krastača (*Bufo viridis*).

MODRAS (*Vipera ammodytes*), ki se je skrival v jezerskem bičju, nedaleč od vode. Ravnanje s kačami nujno prepustite strokovnjakom, saj drugače ogrozite sebe in že tako ogrožene plazilce.

foto: David Knez

Ta bodeči brin ali **SEVERNI KOVAČEK** (*Phylloscopus trochilus*) se seli.

foto: David Knez

Bratje **ČRNI MARTINCI** (*Tringa erythropus*) na Velikem blatu, obdanim z neskončnim kamenjem

foto: David Knez

Samec **JUŽNE POSTOVKE** (*Falco naumanni*) je bil značilno plašen in se nama ni želel približati. Nekaj bližjih srečanj pa sva imela s podmladkom.

foto: **David Knez**

Ob ponovnem obisku Velikega blata nama je cesto preletela vsem znana elegantna postovka, katere bledeči videz se mi je vtisnil v spomin kot izjemno nenavaden. Še isti dan sva v bližini srečala gospo, ki na otoku fotografira ptice. Pogovor je napeljal na "bjelonokte vjetruše", kot jim tam pravijo, in tudi brez znanja o hrvaških imenih ptic so se mi zasvetile oči. Nedaleč stran, v bližini vasi, te nam izgubljene ptice zadnja leta uspešno gnezdijo na daljnovidih in seveda sva si privoščila kar nekaj ur neprekinjenega opazovanja čudovitih južnih postovk (*Falco naumanni*). Navdušena nad njihovim spretnim lovom mrčesa sva se v naslednjih dneh odpravila severneje proti novim dogodivščinam.

Ko sva na presušeni pašniki nabirala žajbelj in smilj, naju je iz otopelosti zbudil znan žvižg in naju ponesel nazaj v domače kraje, ki so se takrat utapljali v septembrskih nalivih. Po ostrem kamenju in bodečih grmovjih je mimo priskakljala popotna družina treh severnih kovačkov (*Phylloscopus trochilus*), ki še sami niso mogli verjeti, kako so iz prijaznih vlažnih krošenj mehkolesja kar naenkrat pristali v tem negostoljubnem kraju. Prav nič plašni so naju z zanimanjem opazovali med nabiranjem zelišč, mogoče so v naju začutili enako željo po sveži rosi domačih krajev.

Na Kolanskem blatu sva si privoščila druženje s sibirskimi dušami, ki so na plaži počivale na dolgi selitveni poti. Odpravil sem se na plažo, Katja pa je dogajanje spremljala iz opazovalnice. Prav poseben občutek je, ko z ležanjem na neudobnem produ postaneš del plaže, na kateri se tre prodnikov, deževnikov in martincev. Tišino so prekinjali čarobni klici velikih škurhov (*Numenius arquata*), ki se jih je več kot 20 zbralo na bližnjem pašniku. Zadnji dan dopusta se je bližal h koncu, jesensko sonce je utonilo v morju in hlad je objel plažo. Za naju se je zgodba jesenskega Mediterana končala, a nekateri bodo tu vztrajali vse do pomladi, spet drugi pa bodo toplino iskali še južneje in že ta večer nadaljevali svojo pot. Pot, ki brez takšnih mokrišč ne bi bila mogoča.

Včlani se

v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

Skupaj za ptice in ljudi!

foto: Dare Fekonja

S tem boš:

- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal(a) aktiven(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4 × letno) in po želji strokovno ornitološko revijo Acrocephalus.

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2,
1000 Ljubljana,
T 01 426 58 75

dopps@dopps.si
www.ptice.si

USPELO NAM JE!

// Urša Gajšek

Če primeren gozd prodajaš prav ti ali imaš informacije o prodaji, bomo zelo veseli, če nam to sporočiš na ursa.gajsek@dopps.si. O nakupu vas bomo obvestili.

V okviru akcije »Varuhi gozdnih specialistov« smo dosegli končni cilj: zbrali smo 45.000 evrov. S temi sredstvi bomo kupili gozd in ga vrnili naravi!

Glavni cilj akcije je bil opozoriti, da za ohranitev naših najbolj ogroženih vrst gozdnih ptic potrebujemo več naravi prepuščenih gozdov. Stanje populacij gozdnih specialistov v Sloveniji je namreč alarmantno in brez tovrstnih varstvenih ukrepov jih lahko izgubimo.

Na pomoč našim dragocenim specialistom – kocnogemu čuku (*Aegolius funereus*), belohrbtemu detlu (*Dendrocopos leucotos lilfordi*), divjemu petelinu (*Tetrao urogallus*), malemu muharju (*Ficedula parva*) in črni štoklji (*Ciconia nigra*) – je priskočilo več kot tisoč zavednih in srčnih posameznikov ter številna podjetja. Akcijo so podprli tudi številni znani

obrabi doma (Žiga Gabrovec, Lorella Flego, Tinkara Fortuna, Ninna Kozorog, Feri Lainšček, Dejan Obrez, Adi Smolar, Marko Soršak »Soki«, Andrej Vilčnik) in v tujini (David Lindo, David Rothenberg).

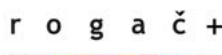
V osmih mesecih smo s skupnimi močmi dosegli zastavljeni cilj in zbrali 45.000 evrov za nakup gozda, ki ga bomo vrnili naravi. Nove gozdne površine, izvzete iz gospodarjenja, bodo gozdnim specialistom omogočile boljše življenjske razmere. Z akcijo smo pokazali pot k novemu načinu oblikovanja območij ohranjene narave in upamo, da bomo s podobnimi akcijami v prihodnje lahko pomembno prispevali k varstvu gozdnih specialistov.

Na društvu že intenzivno iščemo primerne gozdne parcele. Kupiti želimo 10 hektarjev sklenjenega gozda na območju, kjer se pojavlja katera izmed ciljnih vrst. Če nakup sklenjene površine ne bo mogoč, pa bomo odkupili več (največ 5) gozdnih ekocelic, ki bodo izboljšale pestrost gozdov in gozdnim specialistom zagotovile mesta za gnezdenje, prehranjevanje in zatočišče.

ZAHVALA

Vsem podpornikom se iskreno zahvaljujemo za pomoč in podporo. K učinkovitemu varstvu narave lahko pristopimo le s skupnimi močmi, kar nam je tokrat uspelo z odliko! Veseli nas, da se Slovenci zavedamo pomembnosti naravnih gozdov, in skupaj bomo naredili pomemben korak naprej pri ohranjanju le-teh in vrst, ki v njih prebivajo.

PTUJSKI OTOKI PRIPRAVLJENI NA NOVO GNEZDITVENO SEZONO

// Sandra Kontrec

Na čudovito, s soncem obsijano nedeljo, 9. oktobra 2022, smo člani DOPPS-a ter številni drugi ljubitelji ptic in narave ponovno združili moči v eni najstarejših in ključnih naravovarstvenih delovnih akcij v Sloveniji. Z obrežja Ptujskega jezera, našega stalnega zbirnega mesta, smo se v ustreznih delovnih oblačilih vsak s svojim orodjem in veliko mero dobre volje odpravili proti štirim otokom sredi največjega umetnega jezera na Dravi. Vodil nas je le en cilj: odstraniti razraščeno vegetacijo ter tako navadni čigri (*Sterna hirundo*) in rečnemu galebu (*Chroicocephalus ridibundus*) omogočiti varne in primerne razmere za gnezditve in vzrejo podmladka prihodnje pomlad.

ZAVIHALI SMO ROKAVE IN - VESELO NA DELO!

Med odstranjevanjem vegetacije nemalokrat naletimo na kakšnega prebivalca iz pisanega živalskega sveta in tudi tokrat ni bilo nič drugače. S pomočjo naših ornitologov, biologov in drugih strokovnjakov s področja naravovarstva smo ponovno postali bogatejši tudi po izobraževalni plati. Seveda smo med delovno akcijo opazovali tudi številne ptice!

Več kot štirideset zagnanih prostovoljcev je po nekajurnem spopadanju z izjemno gosto zarastjo na otokih prijetno utrujenih, ponosno in z nasmehom na ustnicah občudovalo rezultat še ene uspešno

izvedene akcije. Ne le akcija, tudi okrepčilo, ki je sledilo, je že postalo tradicionalno, tako kot tudi sproščeno in prijetno druženje, ki smo ga izkoristili za izmenjavo podatkov, anekdot s predhodnih akcij in vprašanj s terena ter seveda za smeh in načrte za prihodnost. Motivacije in dobre energije med naravovarstvenimi delovnimi akcijami nikoli ne (z)manjka. Medsebojna dopolnjevanja, učenje skozi zdravo in spontano ustvarjeno sinergijo v naravi so dodana vrednost posebne vrste. So spoznanje in potrditev, kako zelo tovrstna dobra dela vplivajo ne le na prihodnost vseh nas, temveč tudi na duhovno in osebno rast posameznika. So plemenit naložbeni kapital, bistven steber ozaveščanja ter hkrati pomemben opomnik vsem (prihodnjim) generacijam.

Več kot štirideset prostovoljcev se je nekaj ur spopadalo z izjemno gosto zarastjo.

foto: **Tilen Basle**

Ptujski otoki pred delovno akcijo

foto: **Tilen Basle**

Dobre energije med naravovarstvenimi delovnimi akcijami nikoli ne (z)manjka.

foto: **Tilen Basle**

PTIČARIJADA 2022 – JESENSKO UŽIVANJE NA KRASU

// Aleksander Kozina

Dan je zelo hitro minil, številni lepi spomini pa nas bodo grelji do naslednje Ptičarijade. Se vidimo spet čez eno leto!

foto: **Tilen Basle**

Kras je v čudovitih jesenskih barvah in sončnem oktobrskem vremenu kar vabil udeležence, naj se preizkusijo v znanju in sposobnostih zaznavanja ptic ter se potegujejo za prestižno zmago na Ptičarijadi. Letošnja izvedba, že štirinajsta zapored, je potekala 15. 10. 2022 na celotnem območju občin Divača in Sežana ter na severnem delu občine Hrpelje - Kozina.

Tekmovalnega dela, ki je potekal od 5.00 do 15.00, se je udeležilo 50 udeležencev, ki so bili razporejeni v 13 tekmovalnih skupin. Letošnja Ptičarijada je bila vsekakor posebna, saj se je prvič v zgodovini tekmovanja zgodilo, da so prav v vseh kategorijah tekmovanja zmagale skupine, ki so tekmovala na naravi prijazen način (peš ali s kolesi). Dvojno

zmago (v kategoriji vseh opazovanih vrst in tudi v kategoriji opazovanih vrst na naravi prijazen način) je osvojila skupina »Brez kondicije«, ki je zabeležila kar 65 vrst ptic. Skupino so sestavljali Ruj, Gaber in Bor Mihelič ter Al Božič. Drugo mesto sta si s 63 vrstami razdelili skupini »Tri harpije« in »Špehota«, tretje mesto pa je z 61 opazovanimi vrstami zasedla skupina »Burja«. Zmago v fotografski kategoriji si je s 53 fotografiranimi vrstami priborila skupina »Špehota«, ki so jo sestavljali Katarina in Mitja Denac, Matija Mlakar Medved ter Jon in Luka Poljanec. Sledili so jim drugouvrščeni »Šerbi bend« in tretji »Brez kondicije«.

Tekmovalci so se odlično odrezali in skupaj zabeležili 87 vrst ptic, kar je zelo veliko glede na precej pozen čas v letu in predvsem glede na to, da na območju ni bilo večjih vodnih površin. Devet vrst je bilo takih, ki so jih zabeležile vse skupine, trinajst vrst pa je uspelo zabeležiti samo po eni od skupin. Skupno je vsem skupinam uspelo fotografirati 75 vrst ptic, kar pomeni 86 % vseh zabeleženih vrst na Ptičarijadi. Med fotografiranimi vrstami sta bili samo dve taki, ki so ju fotografirale vse skupine, kar 21 pa takih, ki jih je uspelo fotografirati samo eni skupini.

Med tekmovanjem smo zabeležili številne zanimive vrste, kot so na primer veliki žagar (*Mergus merganser*), beloglavi jastreb (*Gyps fulvus*), sloka (*Scolopax rusticola*), skalna lastovka (*Ptyonoprogne rupestris*), rdečegrļa cipa (*Anthus cervinus*), povodni kos (*Cinclus cinclus*), pogorelček (*Phoenicurus phoenicurus*) in skalni plezalček (*Tichodroma muraria*).

Zmago v kar dveh kategorijah je slavila skupina »Brez kondicije«, ki je na naravi prijazen način (brez uporabe motornih vozil na terenu) zabeležila 65 vrst ptic.

foto: **Aleksander Kozina**

Slovensko ime	Latinsko ime	Število skupin, ki so zabeležile vrsto (od 13)
bela pastirica	<i>Motacilla alba</i>	13
taščica	<i>Erithacus rubecula</i>	13
velika sinica	<i>Parus major</i>	13
šoja	<i>Garrulus glandarius</i>	13
siva vrana	<i>Corvus cornix</i>	13
krokar	<i>Corvus corax</i>	13
škorec	<i>Sturnus vulgaris</i>	13
domači vrabec	<i>Passer domesticus</i>	13
ščinkavec	<i>Fringilla coelebs</i>	13
labod grbec	<i>Cygnus olor</i>	1
kreheljc	<i>Anas crecca</i>	1
veliki žagar	<i>Mergus merganser</i>	1
turška grlica	<i>Streptopelia decaocto</i>	1
mala uharica	<i>Asio otus</i>	1
čopasti škrjanec	<i>Galerida cristata</i>	1
mestna lastovka	<i>Delichon urbicum</i>	1
skalna lastovka	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	1
rdečegrlica cipa	<i>Anthus cervinus</i>	1
povodni kos	<i>Cinclus cinclus</i>	1
pogorelec	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1
repaljščica	<i>Saxicola rubetra</i>	1
severni kovaček	<i>Phylloscopus trochilus</i>	1

Najpogostejše vrste, ki so jih zabeležile vse skupine (zeleno), in najredkejše vrste ptic, ki jih je zabeležila samo po ena skupina na Ptičarijadi 2022 (oranžne).

Po zaključku tekmovalnega dela je sledilo druženje, ki je potekalo v prostorih Parka Škocjanske jame. Tega dela dogodka se je poleg tekmovalcev udeležilo še več drugih članov društva. Ob dobri hrani in še boljši družbi smo uživali do trde teme in se pri tem zabavali ob peki kostanja in zabavno-izobraževalnem ornitološkem kvizu. Dan je zelo hitro minil, številni lepi spomini pa nas bodo grelji do naslednje Ptičarijade. Se vidimo spet čez eno leto!

V fotografski kategoriji je s 53 fotografiranimi vrstami prvo mesto osvojila skupina »Špehota«.

foto: **Aleksander Kozina**

Najlepše se zahvaljujemo Javnemu zavodu park Škocjanske jame, ki nam je velikodušno odstopil svoje prostore in pomagal pri organizaciji dogodka. Posebna zahvala gre tudi vsem, ki ste pomagali pred in na samem dogodku in prispevali k temu, da je ta super uspel!

Med tekmovanjem smo zabeležili številne zanimive vrste, med njimi tudi beloglavega jastreba (*Gyps fulvus*).

foto: **Mitja Denac**

Po zaključku tekmovalnega dela, smo se v dobri družbi ob peki kostanja in zabavno-izobraževalnem ornitološkem kvizu zabavali do trde teme!

foto: **Tilen Basle**

KATERE IN KOLIKO PTIC SMO LETOS PREŠTELI V AKCIJI

PTICE OKOLI NAS

// Tilen Basle

S 1371 opazovanimi osebkami, je bila tretja najštevilčnejša vrsta **VELIKA SINICA** (*Parus major*).

foto: **Tone Trebar**,
www.naturephoto-tone.com

Zadnji teden januarja že tradicionalno štejemo ptice, ki se zadržujejo v bližini naših domov. Letos smo jih s skupnimi močmi našteali kar 13.821, pripadajočih 73 vrstam. Vas zanima, katerih je bilo največ?

Namen akcije Ptice okoli nas je opazovanje ptic okoli naših domov in podatki zbranih opazovanj kažejo, da navodila in priporočila za opazovanje tudi pridno upoštevamo. Med najštevilčnejšimi so namreč prav tiste vrste, ki jih pogosto označimo kar z nadpomenko mestne ali urbane ptice.

Najštevilčnejša vrsta je bil ponovno **domači vrabec** (*Passer domesticus*), ki na vrhu kraljuje že vse od začetka akcije. Našteli smo jih kar 2085. Letos je njegov prestol resno ogrozila **siva vrana**

(*Corvus cornix*), ki jo je od vrha ločilo le 13 opazovanih osebkov (opazovanih je bilo 2072 osebkov). Na tretjem mestu se je letos znašla **velika sinica** (*Parus major*) s 1371 opazovanimi osebkami. Vse tri vrste so po številu opazovanih osebkov sestavljale 40 % vseh opazovanih ptic. Trem najštevilčnejšim so sledili domači golob (*Columba livia domestica*), poljski vrabec (*Passer montanus*), ščinkavec (*Fringilla coelebs*), lišček (*Carduelis carduelis*), plavček (*Cyanistes caeruleus*), kos (*Turdus merula*) in sraka (*Pica pica*).

Akcija Ptice okoli nas je v letu 2022 združila **892 opazovalcev**. Še posebej nas veseli, da je med nami veliko otrok, ki se akciji pridružijo v šoli. Letos je bilo takšnih **639 iz 23 različnih osnovnih šol in vrtcev**. Ptice so najbolj pridno preštevali v **Vrtcu Lenart** (183 sodelujočih), **Vrtcu Tezno Maribor** (70 sodelujočih), **OŠ Gustava Šiliha Velenje** (60 sodelujočih), **OŠ Ledina** (49 sodelujočih) in **Strokovni gimnaziji ŠC Kranj** (41 sodelujočih). Zahvaljujemo se vsem, predvsem pa vzgojiteljem in učiteljem, ki so mlade spodbudili k opazovanju ptic.

ZANIMIVOST

Se spomnite, kako smo v letu 2021 opazovali nena-
vadno veliko število čížkov (*Spinus spinus*)? Takrat
so se prvič zavihteli med deset najštevilčnejših vrst,
končali na 4. mestu in prehiteli celo veliko sinico.
Letos ponovno niso bilo zelo številčni in v primerjavi
s preteklimi leti (z izjemo leta 2021) zastopani v
približno enakem odstotku. Kaj se je zgodilo v letu
2021? Bili smo priča manjšemu vpadu vrste iz se-
vernih in vzhodnih delov Evrope, podobno, kot smo
bili kdaj v preteklosti temu priča v primeru pinož
(*Fringilla montifringilla*). Slednje smo ugotovili prav
s pomočjo podatkov akcije Ptice okoli nas, kar je
posebej navdušujoče. Ljubiteljska znanost deluje!

Najštevilčnejša vrsta je bil
ponovno **DOMAČI VRABEC**
(*Passer domesticus*)

foto: **Tone Trebar**,
www.naturephoto-tone.com

PTICE BODO OKOLI NAS TUDI V LETU 2023

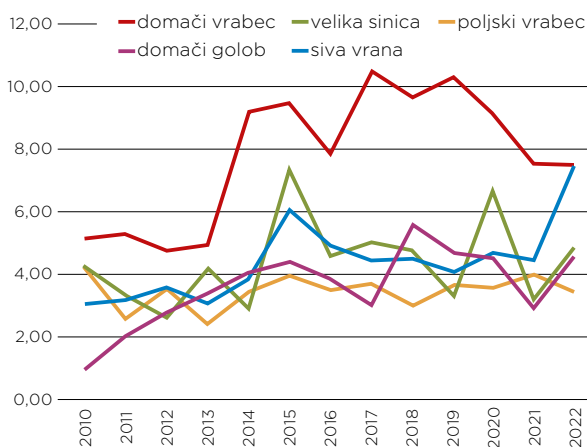
Opazovanje ptic je izvrstna prostočasna dejavnost, ki jo lahko opravljamo tudi v neposredni bližini doma. Ker nas zelo zanima, katere ptice (in koliko) opazite pri vas doma, vas vabimo k sodelovanju v akciji Ptice okoli nas.

Akcija Ptice okoli nas bo v letu 2023 potekala ob ponedeljka 23. do nedelje 29. januarja. V tem tednu si morate enkrat vzeti pol ure časa in opazovati ptice na poljubni lokaciji. To je lahko v okolici doma, ob ptičji krmilnici, na krajšem sprehodu po parku ali po vasi. Zabeležite samo največje število ptic iste vrste, ki jih vidite hkrati (tako preprečite večkratno štetje istih ptic). Svoja opazovanja nam nato najkasneje do konca februarja sporočite prek e-obrazca, ki ga najdete na spletni strani www.ptice.si, kjer lahko najdete tudi vse dodatne informacije in gradiva (letak, plakat), ki vam bodo v pomoč pri opazovanju.

NAJŠTEVILČNEJŠE VRSTE PTIC,

preštete v akcijah Ptice okoli nas

ZANIMIVE VRSTE PTIC, preštete v letošnji akciji Ptice okoli nas in njihovo število

Vrsta	število
planinska kavka (<i>Pyrrhocorax graculus</i>)	40
veliki žagar (<i>Mergus merganser</i>)	17
kostanjevka (<i>Aythya nyroca</i>)	12
mala uharica (<i>Asio otus</i>)	10
bela štoklja (<i>Ciconia ciconia</i>)	4
srednji detel (<i>Dendrocytes medius</i>)	3
kozača (<i>Strix uralensis</i>)	3
pepelasti lunj (<i>Circus cyaneus</i>)	1
krekovt (<i>Nucifraga caryocatactes</i>)	1

Druga najštevilčnejša vrsta je bila **SIVA VRANA** (*Corvus cornix*), opazovanih je bilo 2027 osebkov.

foto: **Tone Trebar**, www.naturephoto-tone.com

Letos so bili **ČIŽKI** (*Spinus spinus*) zastopani v približno enakem odstotku, kot v letih poprej (z izjemo leta 2021).

foto: **Tom Trilar**

43. LETNI ZBOR ČLANOV DOPPS

// Tjaša Pršin

Tokratna skupščina je bila volilna.

foto: Alen Ploj

V soboto, 24. septembra 2022, smo se člani DOPPS zbrali na 43. rednem letnem zboru članov v prostorih Naravnega rezervata Škocjanski zatok v Kopru. Polno dvorano, kjer se je zbralo skoraj 60 članov društva, sta nagovorila predsednik Rudolf Tekavčič in direktor dr. Damijan Denac. Po sprejetju predloga dnevnega reda so sledila poročila o delu organov in sekcij društva.

Muhamed Delić, Gregor Bernard, Janez Leskošek in Gregor Domanjko so predstavili delo Sekcije od Kolpe do Barja ter Dolenjske, Štajerske in Pomurske sekcije. Vsebinsko poročilo dela pisarne DOPPS, ki je vključevalo rezultate dela Varstveno ornitološke-

ga sektorja, delovanje naravnih rezervatov in povzetek dela na področju komunikacije in izobraževanja, pa je predstavil varstveni ornitolog Tilen Basle.

Dr. Tanja Šumrada je predstavila nov društveni dokument Strategija DOPPS 2022–2027, ki je začel nastajati letos spomladi. Ta vključuje vizijo DOPPS ob koncu leta 2027 ter ključne razvojne aktivnosti v obdobju 2022–2027 (povečanje članstva in ozaveščanje javnosti, izboljšanje dela s prostovoljci in sekcijami, okrepitev prizadevanj za varstvo gozdov, povečanje obsega raziskovalnega dela in prenosa znanja v stroki, diverzifikacija in stabilizacija financiranja, nova osrednja pisarna DOPPS).

Muhamed Delić je predstavil delo Sekcije od Kolpe do Barja.

foto: Alen Ploj

Gregor Bernard je predstavil delo Dolenjske sekcije.

foto: Alen Ploj

Direktor DOPPS, dr. Damijan Denac je predstavil finančno poročilo za leto 2021 in finančni načrt za leto 2022.

foto: Alen Ploj

Gregor Domanjko je predstavil delo Pomurske sekcije.

foto: Alen Ploj

Delo pisarne DOPPS je predstavil Tilen Basle.

foto: Alen Ploj

Direktor je predstavil finančno poročilo za leto 2021 in finančni načrt za leto 2022. Društvo je v preteklem letu izvajalo 25 projektov in 19 poslov, finančno gledano je bilo minulo leto najbolj uspešno doslej. Član Nadzornega odbora, Bogdan Lipovšek, je predstavil poročilo Nadzornega odbora in poudaril, da je bilo poslovanje društva v preteklem letu pregledno in zgljedno.

Tokratna skupščina je bila volilna. Za obdobje dveh let je bil potrjen Nadzorni odbor v sestavi prof. dr. Peter Legiša, dr. Tomi Trilar, Bogdan Lipovšek in Bojan Marčeta. Novoizvoljeni člani upravnega odbora so dr. Pavel Gantar, David Kapš, Gaber Mihelič, Matija Mlakar Medved, Jurij Dogša, Muhamed Delič, predstavnica sekcij Eva Horvat in predstavnica zaposlenih Blaž Blažič. Nov mandat podpredsednice je bil zaupan dosedanji podpredsednici dr. Tatjani Čelik. Dosedanji predsednik Rudolf Tekavčič je zbrane seznanil z odločitvijo, da v prihodnje te funkcije ne bo več opravljal. Mandat predsednice je bil podeljen dr. Tanji Šumrada, ki se je v svojem nagovoru zbranim zahvalila za izkazano zaupanje in obljubila, da bo delovala po svojih najboljših močeh ter v skladu s statutom in strategijo društva.

Letni zbor smo sklenili z zahvalo dolgoletnemu predsedniku Rudolfu Tekavčiču, ki je to funkcijo opravljal kar 24 let!
foto: Alen Ploj

Letni zbor smo sklenili z zahvalo dolgoletnemu predsedniku Rudolfu Tekavčiču, ki je to funkcijo opravljal kar 24 let! Ogleдали smo si nekajminutni videoposnetek s fotografijami mnogih utrinkov z dogodkov, akcij, izletov ter projektov, ki so zaznamovali društvo v obdobju njegovega predsedovanja. Ganljivo zahvalo ob predvajanju posnetka je prebrala predsednica Ljubljanske sekcije Neža Kocjan. Zahvalo in spoštovanje so z nekajminutnim bučnim aplavzom izkazali vsi v dvorani. Čisto na koncu pa je sledilo še glasbeno presenečenje v čast dosedanjemu predsedniku, koncert skupine ParanoisE.

Mandat predsednice DOPPS je bil podeljen dr. Tanji Šumrada.
foto: Alen Ploj

Po odličnem glasbenem zaključku in nagovoru direktorja, s katerim je bil zaključen uradni del letnega zbora, je sledilo sproščeno druženje ob pogostitvi in ogled Naravnega rezervata Škocjanski zatok.

Na koncu je sledilo glasbeno presenečenje v čast dosedanjemu predsedniku DOPPS, Rudolfu Tekavčiču – koncert skupine ParanoisE.
foto: Alen Ploj

KAM POSTAVIMO PTIČJO KRMILNICO?

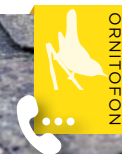
// DOPPS

Pomembno je, da krmilnico postavimo v bližino kritja, se pravi krošenj dreves ali grmov, da se lahko ptice krmilnici postopno približajo. Hkrati pa naj bodo vsaj dva metra oddaljena od različnih visokih struktur, da jih ne morejo presenetiti plenilci, kot so mačke. Uredimo lahko tudi talno krmišče, saj se nekatere vrste, kot so drozgi in ščinkavci, raje hranijo na tleh. Krmišče naj bo bolj na odprtem, da lahko ptice opazijo približujočega se plenilca. Priporočljivo je, da ima streho, ki zaščiti hrano pred snegom in dežjem. Splošno pravilo je, da ptice krmimo le s hrano, ki jim je v enaki obliki dostopna tudi v naravi. Pticam ne dajemo ostankov človeške hrane, posebej ne tiste, ki je bila bodisi kuhana ali začinjena. Pri nakupu hrane, namenjene za hranjenje prostoživečih ptic, bodite pozorni, da mešanica ne vsebuje semen invazivnih tujerodnih vrst, npr. pelinolistne žvrklje (ambrozije) (pri nekaterih izdelkih je to zapisano na deklaraciji). Prav tako bodite pozorni na zadostno količino sveže hrane, ki naj jim bo na voljo v zmernih količinah. Krmilnico je treba redno preverjati in čistiti, saj se v njej kopičijo ostanki hrane in nečistoče, ki so lahko vir okužbe z različnimi povzročitelji bolezni pri pticah. Če opazimo znake pojava bolezni pri pticah na krmilnici, s krmljenjem nemudoma prenehamo ter krmilnico in prostor okoli nje dobro očistimo.

Več na <https://www.ptice.si/ptice-in-ljudje/pomagajmo-pticam-in-naravi/hranjenje-ptic/>

foto: Janez Leskošek

Aplikacija Moj DOPPS

// besedilo: **Tilen Basle**, **Damijan Denac** in **Urša Gajšek**

V minulem letu smo kar nekaj virov vložili v prenovo sistema članstva in prostovoljstva. Prvo fazo te prenove prav zdaj zaključujemo, z njo se boste seznanili v začetku leta 2023, predvidoma v mesecu marcu. Za kaj gre? Povsem smo prenovili člansko bazo, ki bo odslej spletna. V društvo se bo možno včlaniti tudi prek spleta, vsak član bo imel svoj uporabniški račun, spletno bo možno članarino tudi obnoviti. Na profilu boste lahko opredelili svoje prostovoljske preference in beležili prostovoljne aktivnosti. Aplikacija oziroma portal se bo imenoval »Moj DOPPS« in bo točka opredelitve in upravljanja naše članske in prostovoljske ponudbe (tipi članarin, revije, e-novice, sekcije, prostovoljno delo, dogodki itd.). Podrobnejše informacije in navodila za registracijo bomo poslali vsakemu članu osebno, v primeru težav z registracijo vam bomo na voljo administratorji sistema.

Zakaj prva faza? Zato, ker imamo na tem področju še številne ambicije, najprej pa smo morali izdelati sistem, ki jih bo sploh omogočal. Že zdaj bo recimo profil generala unikatno QR-kodo, s katero bomo imeli člani DOPPS-a določene ugodnosti in popuste. Za učinkovitejše delo uvajamo celostno digitalizacijo na področju članstva in prostovoljstva. Organizacije in viri, ki nam pri tem pomagajo, so: Ministrstvo za javno upravo, ki financira naš projekt »e-prostovoljci - optimizacija sistema upravljanja članstva in prostovoljstva DOPPS z vpeljavo digitalnih rešitev«, Active Citizens Fund in Sigrid Rausing Trust. Kmalu se vam bomo oglasili z več informacijami in vas povabili k uporabi aplikacije Moj DOPPS.

Prijava v portal "Moj DOPPS"

Prijava

[Še nimate računa? Registriraj se!](#)

[Pozabljeno geslo](#)

[Doniraj](#)

Partnership for
nature and people

Prvi rezultati o zasedenosti gnezdilnic ob ribniku Vrbje

// besedilo: **Janez Leskošek**, foto: **Tilen Basle**

Konec novembra 2019 smo ob ribniku Vrbje v Savinjski dolini, južno od Žalca, namestili nove gnezdilnice za ptice, s čimer smo nadomestili stare in dotrajane, nameščene leta 2007. Nameščenih je bilo 31 hišk, od katerih je večina namenjena manjšim duplarjem, kot so sinice, brglez (*Sitta europaea*) in vrabci, pet je primernih za škorca (*Sturnus vulgaris*), dve pa sta polodprti, namenjeni šmarnici (*Phoenicurus ochroros*) in sivemu muharju (*Muscicapa striata*). Za namen spremljanja zasedenosti gnezdilnic smo jih pregledali dvakrat pomladi leta 2020 in trikrat pomladi leta 2021. Leta 2020 je bilo v gnezdilnicah skupno 23 legel, najštevilčnejša gnezdilka je bila velika sinica (*Parus major*), sledila sta plavček (*Cyanistes caeruleus*) in poljski vrabec (*Passer montanus*). Leta 2021 se je nabor gnezdečih vrst povečal. Poleg najštevilčnejših velikih sinic so gnezdili še plavček, poljski vrabec in škorec. Gnezdilno sezono 2021 je zaznamovalo deževno in hladno vreme v maju, kar je žal botrovalo mnogim propadlim leglom. Od 23 jih je propadlo kar 10.

Rezultati gnezdilne sezone 2022 še niso statistično obdelani, smo pa na seznam gnezdečih vrst dodali še brgleza in močvirsko sinico (*Poecile palustris*). Poleg ptic smo v gnezdilnicah zabeležili še nekatere druge vrste živali: navadne polhe (*Glis glis*) in podleske (*Muscardinus avellanarius*) smo našli predvsem v jesenskem času, sršene (*Vespa crabro*) in ose (*Vespula* sp.) pa v nekaj gnezdilnicah spomladi. Predvsem polhi gnezdilnice uporabljajo tudi za zimsko mirovanje. Rezultati o visoki zasedenosti gnezdilnic kažejo na njihov pomen v okolici ribnika Vrbje in na verjetno pomanjkanje naravnih dupel. Z organizacijo skupinskih akcij čiščenja gnezdilnic pa o pozitivnih učinkih nameščanja gnezdilnic ozaveščamo tudi širšo javnost.

Preverili učinkovitost mikrozapornic na NRIM-u

// besedilo: **Matej Gamser**, foto: **Blaž Blažič**

V sklopu projektnih renaturacijskih in revitalizacijskih posegov na travnikih v Naravnem rezervatu Iški morost smo leta 2019 na številne terciarne izsuševalne järke namestili manjše zapornice. Gre za približno kvadratni meter velike kovinske plošče, ki so vstavljene prečno na järke. Namen postavitve teh zapornic je predvsem daljše zadrževanje vode na travnikih, a ne v obliki

poplav, kot bi morda kdo prehitro sklepal. Povečana vlažnost tal je lahko ključnega pomena pri omejevanju širjenja tujerodnih invazivnih vrst (npr. zlate rozge (*Solidago* sp.)), ki slabšajo naravovarstveno pomembne travniške komplekse z ekstenzivno rabo. Da bi ugotovili učinek mikrozapornic, smo na več mestih ob njih nameščali piezometre. To so naprave, ki na podlagi vodnega pritiska merijo nivo podtalnice. Z namenom preverjanja smo dodatne piezometre namestili na sosednje območje, kjer mikrozapornic nismo namestili. Po večletnem merjenju in opravljeni primerjavi smo prišli do naslednje pomembne ugotovitve: mikrozapornice so imele največji vpliv na dvig in zadrževanje višjega podzemnega vodostaja na mestih v neposredni bližini jarkov. Sicer prav ozke linije ob jarkih veljajo za najbolj izsušene predele travniških parcel. Glede na to, da vdor tujerodnih rastlinskih vrst v barjanske travniške komplekse poteka tako, da se te najprej razrastejo tik ob jarkih, od tam pa se postopoma širijo proti središču travnikov, so lahko mikrozapornice dobra ali celo ključna preventiva v boju proti zlati rozgi. Mikrozapornice imajo večji učinek v globljih jarkih, iz katerih bi voda sicer odtekla hitreje in v večji količini kot v primeru plitvih oziroma deloma zasutih jarkov. Izziv za v prihodnje bi bil z mikrozapornicami opremiti mnogo večji travniški kompleks ter izračunati, kakšen vpliv imajo oz. bi imeli večji kompleksi z mikrozapornicami na poplavljanje Ljubljane s pritoki.

poljuba

Dogodki v okviru ETM 2022 v Škocjanskem zatoku

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Ksenija Pfeifer**

Kot že nekaj let doslej, smo se tudi letos pridružili Evropskemu tednu mobilnosti. Organizirali smo različne dogodke, v sodelovanju z OŠ Elvire Vatovec Prade tudi čistilno akcijo, ki je potekala v okviru vseslovenske akcije »Čista obala«. Letošnji slogan »Trajnostno povezani« je bil dosežen na način trajnostnega prihoda v Škocjanski zatok – peš ali s kolesom. Učenci so na poti do Škocjanskega zatoka pobirali odpadke ob cesti in to aktivnost nadaljevali tudi na učni poti, ki poteka po sladkovodnem delu rezervata. Vse aktivnosti so fotografirali in fotografije kasneje objavili na spletni strani šole. Dogodek smo zaključili z druženjem

ob okrepcilni malici ter z zavezo, da se naslednje leto ponovno srečamo. Aktivno smo sodelovali tudi na dogodku »Park(irni) dan« (predstavitve društev na stojnici), ki je potekal v petek, 16. septembra, na Ukmarjevem trgu v Kopru. Učencem in otrokom iz vrtcev in osnovnih šol Mestne občine Koper smo z različnimi didaktičnimi igrami in materialom predstavili zanimivosti iz življenja ptic, s poudarkom na vrstah, ki se pojavljajo v Škocjanskem zatoku. V nedeljo, 18. septembra, pa smo udeležencem kolesarskega izleta predstavili Škocjanski zatok, njegove posebnosti in vlogo, ki jo ima v lokalni in širši skupnosti.

Slikovita jesen v Škocjanskem zatoku

// besedilo: Tina Kocjančič, foto: Stojan Spetič, Rok Dolničar

Obisk Naravnega rezervata Škocjanski zaton sta v jesenskih mesecih popestrili dve fotografski razstavi, ki sta vsaka na svoj način opozarjali na pomen varovanja okolja. Skupinska razstava Varuhinje rek je povezala znane slovenske fotografe in fotografkinje, naravovarstvenice, novinarke, umetnice ter predstavnice civilne družbe in lokalnih skupnosti s sporočilom, da se mora v varstvo narave in okolja vključiti tudi širša, laična javnost. Razstava je osrednji del istoimenskega projekta, ki z okroglimi mizami, delavnicami za lokalne aktiviste in otroke ter umetniškimi dogodki po vsej Sloveniji ozavešča o pomenu varovanja vodotokov ter spodbuja aktivno državljanstvo.

Oktobra je v center »priletela« mala bela čaplja, ki je pred objektivom vsestranske umetnice Nike Solce postala ambasadorica slane travnika v Ankaranu. Na območju, kjer je predvidena gradnja tretjega pomola koprškega pristanišča, so svoj prostor našle številne prostoživeče ptice, ki navdušujejo pozorne obiskovalce in jim hkrati zastavljajo vprašanja o širjenju industrije na račun narave. Otvoritve razstave se je udeležila tudi podžupanja ankaranske občine, ga. Barbara Švagelj, ki je zatrdila, da je ustavitev gradnje tretjega pomola dolgoletni cilj občine, s tem pa bi bilo ohranjeno tudi mokrišče, kjer so fotografije nastale. Avtorica razstave upa, da bo širša javnost skozi njene fotografije uvidela pomen mokrišč za številne ptice in druge živalske in rastlinske vrste.

Prvo Srečanje slovenskih fotografov ptic

// besedilo in foto: Matjaž Wigle

V soboto, 1. 10. 2022, je v Jarenini potekalo prvo Srečanje slovenskih fotografov ptic, ki ga je na mojo pobudo organiziralo Turistično društvo Ovtar Jarenina. Srečanja se je udeležilo 18 fotografov iz vse Slovenije, ki so si ob tej priložnosti izmenjali izkušnje in si, kljub ne preveč ugodnemu vremenu, s foto opremo ogledali Perniško jezero. Pridružil se nam je tudi župan občine Pesnica, mag. Gregor Žmak, ki nam je predstavil načrte o ureditvi Perniškega jezera. Rdeča nit srečanja je bila *Spoštuj ptice in njihov habitat*. Glavna razprava je potekala o kodeksu in etiki fotografiranja ptic, ki smo jo pričeli z odličnim predavanjem Alena Ploja in Jureta Novaka na to temo. Zajemalo je pravilne pristope pri fotografiranju teh občutljivih živali in predstavitev načinov za varstvo njihovih habitatov. Udeleženci srečanja so se nato predstavili s foto projekcijo svojih fotografij ptic, kar je spodbudilo zelo živahno razpravo, za konec pa sta sledili

še pogostitev z lokalnimi dobrotami in predstavitve značilnosti in lepote lokalnega okolja.

Srečanje je nedvomno pripomoglo k dvigu zavesti o pravilnem vedenju pri fotografiranju ptic. Vsi udeleženci smo se strinjali, da je za dobre fotografije ptic in drugih divjih živali potrebno skrbno načrtovanje fotografiranja. Vsaka fotografija je svojevrsten projekt, ki ga je treba načrtovati z razumom in pri tem dobro spoznati vedenje vrste, ki jo želimo fotografirati, in habitat, v katerem živi. Največja nagrada za naravoslovne fotografe je namreč dobra fotografija, narejena tako, da žival naše navzočnosti sploh ni zaznala. Vsem udeležencem srečanja in tistim, ki so mi pomagali pri njegovi izvedbi, se iskreno zahvaljujem, hkrati pa si želim, da bomo takšna srečanja organizirali tudi v prihodnje in še naprej širili zavest o etiki in naravoslovni fotografiji.

Rezultati prvega popisa poljskega murna in kobilic v okviru projekta LIFE FOR SEEDS

// besedilo: **Stoš Miljuš**, foto: **Katarina Denac, Stoš Miljuš**

V pozno poletnih mesecih smo po končanih vegetacijskih popisih opravili tudi popise poljskih murnov in kobilic kot dopolnitev vegetacijskih popisov, saj so zaradi svoje vloge kot plen in plenilec, kobilice in murni zelo dobre indikatorske vrste biotske pestrosti na travnikih.

Popisovali smo na štirih projektnih območjih: Drava, Goričko, Notranjski trikotnik in Julijske Alpe. Na območju Notranjski trikotnik poljskega murna nismo popisovali, saj so travniške površine del leta pod vodo, kar vrsti, ki večji del življenjskega cikla preživi v podzemnih rovih, ne ustreza. Na vsakem območju smo popisali donorske (lepo ohranjene travnike, ki bodo vir semenskega materiala) in recipientske travnike (slabše ohranjene travnike, ki bodo v sklopu projekta obnovljeni). Pripadali so trem habitatnim tipom: polnaravna suha travišča in grmiščni faciesi na karbonatnih tleh (*Festuco Brometalia*) (6210*), vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (*Nardus stricta*) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope) (6230*) in presihajoča jezera (3180*). Poljske murne smo popisali po transektni metodi: v ravni liniji smo prehodili travnik tako, da smo pokrili čim večjo površino, pri tem pa poslušali levo in desno ter si beležili število pojočih osebkov. Kobilice pa smo popisovali po metodi »square sampling«: lesen kvadraten okvir dimenzij 1x1 m smo naključno polagali na tla znotraj poligona in prešteli vse osebkve znotraj kvadrata. Število vzorčenj na posameznem travniku je bilo odvisno od velikosti popisne površine in je bilo določeno vnaprej. Pri tem smo bili vedno pozorni, da smo s popisi enakomerno pokrili celotno popisno ploskev. Kobilic nismo določali do vrste, pač pa smo jih ločevali le na dolgotipalčnice (*Ensifera*) in kratkotipalčnice (*Caelifera*). Rezultati analize podatkov so pokazali, da je število murnov praviloma večje na donorskih travnikih. Ob Dravi in v Julijskih Alpah se na recipientskih travnikih sploh niso pojavljali. V primerjavi s recipientskimi je bilo število kobilic kratkotipalčnic večje na donorskih travnikih na vseh popisanih območjih. V številu kobilic dolgotipalčnic med posameznimi travniki na območju nismo odkrili nobenih razlik. Ti podatki nakazujejo na slabo stanje recipientskih površin v smislu njihove rabe. V večini primerov je to posledica bodisi intenzifikacije (uporaba gnojil, intenzivna paša ...) bodisi zaraščanja.

V nadaljnjih letih bomo ponovili popise poljskega murna in kobilic na recipientskih površinah znotraj vseh popisnih območij. Tako bomo lahko spremljali in vrednotili spremembe stanja travnikov, ki bodo nastajale v času renaturacije. Podrobnejše poročilo si lahko ogledate na naslednji povezavi: Poročilo popisa poljskega murna in kobilic.

V nadaljnjih letih bomo ponovili popise poljskega murna in kobilic na recipientskih površinah znotraj vseh popisnih območij. Tako bomo lahko spremljali in vrednotili spremembe stanja travnikov, ki bodo nastajale v času renaturacije. Podrobnejše poročilo si lahko ogledate na naslednji povezavi: Poročilo popisa poljskega murna in kobilic.

Strokovna ekskurzija terenskih svetovalcev v čebelarstvu v Škocjanskem zatoku

// besedilo **Bojana Lipej**, foto: **arhiv OČD Koper**

V soboto, 8. oktobra, smo v Škocjanskem zatoku gostili terenske svetovalce v čebelarstvu, ki so naravni rezervat obiskali v okviru enodnevne strokovne ekskurzije. Po pozdravnih nagovorih in kratki predstavitvi rezervata v prostorih centra za obiskovalce so se udeleženci odpravili na terenski ogled zavarovanega območja. Predstavnika upravljavca sta podala ključne posebnosti rezervata s poudarkom na rastlinstvu, zasajevanju avtohtonih grmovnih vrst in habitatnem urejanju območja. Ogledali so si območje, kjer je bilo z namenom izboljšanja razmer za oprasovalce in na pobudo Čebelarke zveze Slovenije ter Obalnega čebelarkega društva Koper posajenih 200 sadik divjih jablan, češenj in hrušk. S to aktivnostjo, ki je bila izvedena ob dnevu sajenja medovitih rastlin, bomo nadaljevali tudi v prihodnje, saj je oprasovanje ena izmed najpomembnejših ekosistemskih storitev v Škocjanskem zatoku.

Z obiskom in druženjem s strokovnjaki čebelarji se je ponudila možnost za izmenjavo izkušenj in mnenj, saj so se nam odprle nove perspektive pri upravljanju Škocjanskega zatoka, ki so bile do sedaj morda spregledane ali pa jim ni bilo posvečene dovolj pozornosti.

Obisk gostov v okviru projekta Pannonia-Adria Connection (PA.CON)

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Nebojša Banićević**

Škocjanski zatok je 9. septembra obiskala skupina 22 predstavnikov iz Bosne in Hercegovine, Črne gore in Hrvaške, ki sodelujejo pri projektu Pannonia-Adria Connection (PA.CON). Strokovna ekskurzija, ki jo je organiziralo Udruženje za razvoj NERDA iz Tuzle, je bila namenjena spoznavanju pomembnih ornitoloških območij v Sloveniji in Italiji, kjer je opazovanje ptic edinstven turistični produkt in je del ekoturizma. Gre za obliko turizma na naravnih območjih, ki vključuje lastno izkušnjo, stik z naravo in kulturno dediščino, uživanje v naravnih okoljih in običajno poteka v majhnih skupinah.

V Škocjanskem zatoku smo udeležencem podrobno predstavili načrt upravljanja, varstvene in razvojne cilje rezervata, delo z obiskovalci in različne programe obiskovanja kot tudi vse težave oziroma izzive, s katerimi se je upravljavec spoprijemal po izgradnji objektov. Obisk je bil koristen tudi za nas, saj nam je dal možnost za izmenjavo mnenj in izkušenj s kolegi, ki se ukvarjajo z varovanjem narave na Balkanu.

Dodatni zaplati neposejanih tal za varstvo poljskega škrjanca

// besedilo in foto: **Tjaša Pršin**

V letošnji jeseni sta bili v okviru projekta EIP VIVEK, ki ga delno financirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republika Slovenija iz podukrepa 16.5 za namene varstva poljskega škrjanca (*Alauda arvensis*) na obdelovalnih površinah dveh kmetijskih gospodarstev, vzpostavljeni dodatni zaplati neposejanih tal. Ena je bila vzpostavljena na površini kmetijskega gospodarstva Hujs na Goričkem, druga pa na površini kmetijskega gospodarstva Tancek na Ljubljanskem barju. Med opravljanjem projektnih aktivnosti smo ugotovili, da poljski škrjanci tovrstne zaplate s pridom uporabljajo kot prehranjevališča, razgledišča, pevska mesta, večkrat pa smo na njih opazovali tudi preganjanje oziroma boje med samci.

Naš cilj je bila vzpostavitev zaplat neposejanih tal na štirih kmetijskih gospodarstvih na skupno najmanj 3,5 ha njiv na projektnih območjih Ljubljansko barje, Goričko ter Dravsko-Ptujsko-Središko polje. Tega smo v prvem letu uresničevanja projekta dosegli oziroma celo preseгли. Ocenjujemo, da bosta v letošnjem letu vzpostavljeni zaplati še dodatno prispevali k varstvu poljskega škrjanca na omenjenih območjih, hkrati pa bosta služili namenu prikaza tega ukrepa v projektnih aktivnostih, ki jih načrtujemo v prihajajočem letu.

Projekcija filma »Zgodba Save«

// besedilo: Tina Kocjančič, foto: Klemen Skočir, PiNA

V sredo, 10. novembra 2022, je v centru za obiskovalce Naravnega rezervata Škocjanski zatok zašumela Sava. V sodelovanju s PiNO smo v sklopu projekta Spremeni tok, organizirali projekcijo celovečerca Ena za reko: Zgodba Save, ki tri kajakaše in kajakašico spremlja na razburljivem 11-dnevnem popotovanju, na katerem

spoznavajo Savino divjo preteklost, temno zgodovino, barvito sedanost in negotovo prihodnost. Projekciji je sledila razprava z idejnim vodjo in producentom filma, Rokom Rozmanom, ki je tudi ustanovitelj zavoda Leeway Collective ter gibanja Balkan River Defence, Nikom Lisjakom, okoljskim aktivistom v gibanju Mladi

za podnebno pravičnost in soustanoviteljem stičišča za spodbujanje in podporo zelenih iniciativ otrok in mladih – Zelenci, dr. Miho Vivoda, vodjo društva Naredi nekaj za naravo, in Danico Sretenović, arhitektko in ko-kustosinjo mednarodnega projekta Palača divjine, ki odpira nove perspektive videnja in vrednotenja neukročene urbane narave na primeru ozelenjene gradbene jame Krater v Ljubljani. Beseda je tekla o tem, kaj lahko vsak posameznik (še posebej mladi) naredi za čistejšo okolje, kako lahko mladinske organizacije spodbujajo mlade, da se pridružijo okoljevarstvenim projektom in akcijam, ter kako se sploh lotiti spreminjanja naših navad. Gostje so s poslušalci podelili tudi svoje misli o aktivizmu dandanes ter dragocene izkušnje o tem, kako predajanje poslanstvu vpliva na njihovo življenje in duševno stanje.

Popis žuželk na območju Dravsko-Ptujsko-Središkega polja v okviru projekta EIP VIVEK

// besedilo in foto: Ana Vaupotič

Junija in julija smo v okviru projekta EIP VIVEK, ki ga delno financirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republika Slovenija iz podukrepa 16.5, na površinah, vključenih v obnovo habitatnega tipa 6210 (polnaravna suha travišča, ki so pomembna rastišča kukavičevk) in vzpostavitev cvetnih pasov, opravili popise kobilic in drugih travniških vrst žuželk. Popise žuželk smo opravili tako na naravovarstveno dobro ohranjenih površinah, s katerih smo pridobili rastlinski material za obnovo (t. i. donorskih površinah), kot tudi na površinah v obnovi (t. i. recipientskih površinah). Prve ležijo v bližini naselij Šalovci in Budinci na Goričkem, druge pa v bližini naselij Grabe in Obrež na Dravsko-Ptujsko-Središkem polju. Meritve smo opravili s pomočjo vzorčnega lesenega okvirja dimenzij 1x1 m, ki smo ga na posamezni površini položili na tla na 10 ključnih mestih in znotraj okvirja prešteli vse iskane žuželke. V vseh primerih smo na donorskih površinah zabeležili višje število žuželk kot na recipientskih. Največja razlika med tema dvema tipoma je bila na zemljiščih, vključenih v vzpostavitev cvetnih pasov. Tu smo na donorski površini zabeležili skupno 29 osebkov kobilic, na recipientski površini pa le devet. Večino naravovarstveno zanimivih travniških skupin žuželk, kot so škržatki, metulji, poljski murni in čebele, smo zabeležili na prav vseh površinah. Rezultati meritev pogostosti žuželk, ki so dobri indikatorji biotske pestrosti travnikov, nam bodo v pomoč pri vrednotenju uspešnosti izvedbe teh ukrepov na projektnih površinah.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja - Evropa investira v podeželje

Dan odprtih vrat v Naravnem rezervatu Ormoške lagune

// besedilo: Ana Vaupotič, foto: Tilen Basle

V soboto, 8. oktobra 2022, smo v Naravnem rezervatu Ormoške lagune organizirali Dan odprtih vrat, na katerem so lahko obiskovalci podrobneje spoznali naše delo. Pridružili so se nam lahko pri različnih aktivnostih – prikazih obročkanja in opazovanja ptic s strokovnimi mentorji in delavnicah za otroke, sobotno opoldne pa je popestrila tudi degustacija vin iz ormoške vinske kleti Puklavec Family Wines. Dogodka se je udeležilo okrog 60 obiskovalcev od blizu in daleč.

Zanimiva opazovanja ptic v NRŠZ v drugi polovica leta 2022

// besedilo: Domen Stanič, foto: arhiv NRŠZ

Z rednimi popisi smo tudi letos spremljali številčnost gnezdečih populaciji ogroženih vrst ptic Škocjanskega zatoka. Gnezditvena sezona je bila nadvse uspešna, saj smo v brakični laguni prešteli do 100 gnezd navadne čigre (*Sterna hirundo*), z barvnimi obročki pa nam je uspelo opremiti 88 mladičev. Malih čiger (*Sternula albifrons*) je bilo kot vedno malo manj (10 parov), polojniki (*Himantopus himantopus*) in rdečenogi martinci (*Tringa totanus*) pa so gnezdili v podobnem številu kot prejšnja leta (14–15 in 11–12 parov). Tudi letos je bila brakična laguna dom vsaj štirim parom beločelih deževnikov (*Charadrius alexandrinus*), število malih deževnikov (*Charadrius dubius*) pa je v zadnjih letih upadlo na 4–5 parov. V laguni so gnezdili tudi do trije pari čopastih ponirkov (*Podiceps cristatus*) naenkrat. Sladkovodno močvirje je postalo pravi gosji vrtec, saj so kar štirje pari sivih gosi (*Anser anser*) uspešno speljali po 5–6 mladičev. Od drugih gnezdil velja omeniti še en par rjave čaplje (*Ardea purpurea*) in 5 parov čapljice (*Ixobrychus minutus*).

Jesenska selitev, ki se je za mnoge vodne ptice pričela že sredi poletja, je v Škocjanski zatok prinesla kar nekaj zanimivih vrst. Junija nas je presenetila beločela gos (*Anser albifrons*), zabeležili pa smo tudi drugi podatek o pojavljanju malega detla (*Dryobates minor*) v rezervatu. Med avgustom in oktobrom smo opazili tudi močvirskega lunja (*Circus pygargus*),

velikega žagarja (*Mergus merganser*), črnega škarnika (*Milvus migrans*), malega sokola (*Falco columbarius*) in duplarja (*Columba oenas*). Septembra sta se na območju brakične lagune več tednov zadrževala vsaj dva ribja orla (*Pandion haliaetus*), novembra pa smo bili priča dvodnevemu postanku manjše jate žerjavov (*Grus grus*). Zabeležili smo tudi dve alohtoni vrsti ptic, in sicer svetega ibisa (*Threskiornis aethiopicus*; 3. podatek za rezervat) in mandarinko (*Aix galericulata*; 2. podatek za rezervat).

Zanimiva opazovanja s fotografijami lahko redno spremljate na Facebooku (@skocjanskizatok), Instagramu (@skocjanski_zatok_nr) ali spletni strani (www.skocjanski-zatok.org) Naravnega rezervata Škocjanski zatok.

Izobraževalne delavnice o slanem travniku - LAS Istre

// besedilo: Bojana Lipej, foto: Tina Kocjančič

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije je v svoji vlogi partnerja projekta »Čez slani travnik« (LAS Istre) v obdobju od 25. novembra do 2. decembra organiziralo tri izobraževalne delavnice z namenom predstavitve priložnosti, ki jih slani travnik pri Sv. Nikolaju kot varovano območje narave ponuja lokalni, a tudi širši skupnosti.

Prva delavnica, ki je potekala v prostorih medgeneracijskega središča Občine Ankaran, je bila organizirana za predstavnike lokalne skupnosti, različnih društev, javne uprave in drugo zainteresirano javnost. Razprava in izmenjava izkušenj med udeleženci delavnice sta pokazali pomembnost in nujnost krepitve povezav med ohranjanjem ekosistemov, krajine in biotske pestrosti in spodbujanjem trajnostnega razvoja.

Druga delavnica, namenjena turističnemu sektorju, s ciljem vključitve slanega travnika v lokalno turistično ponudbo, je potekala v prostorih centra za obiskovalce NR Škocjanski zatok. Zavarovana območja so izredno občutljiva in vse aktivnosti, ki se jih želi opravljati v takšnih območjih, morajo upoštevati načela varstva in ohranjanja narave. Hkrati pa ponujajo obiskovalcem številne možnosti za doživetje narave in krajine, zato je povezovanje med varstvom narave in turizmom bistvenega pomena.

Zadnja delavnica je bila namenjena osnovnošolcem in je potekala v prostorih osnovne šole Ankaran. Učencem 7. razredov smo v skladu z učnim načrtom predstavili biotsko pestrost sredozemskega slanega travnika s poudarkom na pravilih vedenja, ki veljajo v zavarovanih območjih.

Sejem Narava zdravje 2022

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **arhiv KP TRŠh**

Po dvoletnem premoru se je NR Škocjanski zatok v okviru Skupnosti naravnih parkov Slovenije ponovno predstavil na sejmu Narava zdravje, ki je tokrat potekal pod sloganom Zdravo z naravo – zdravo v naravo. Sejem je trajal tri dni, od 9. do 11. septembra. Ponudil je raznolike vsebine, povezane z zdravjem, dobrim počutjem, gibanjem ter pristnim stikom z naravo, tako na stojnicah kot v okviru različnih predavanj in delavnic. Škocjanski zatok se je na stojnici predstavil v soboto, skupaj s Krajinskim parkom Debeli rtič, Krajinskim parkom Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib ter Krajinskim parkom Kolpa.

Razstveni prostor Skupnosti naravnih parkov je letos finančno podprla Mestna občina Ljubljana, saj v letu 2022 Skupnosti naravnih parkov Slovenije predseduje Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, ustanoviteljica katerega je Mestna občina Ljubljana.

Aktivnosti za obnovo habitatnega tipa 6210 (*) s semensko mešanico in pričetek testov kaljivosti semenskih mešanic

// besedilo in foto: **Ana Vaupotič**

V okviru projekta LIFE FOR SEEDS, ki ga sofinancirata Evropska unija in Sigrid Rausing Trust iz Velike Britanije, smo junija letos v Naravnem rezervatu Ormoške lagune na treh površinah v skupni izmeri 1,38 ha s pomočjo zelenega mulča opravili več aktivnosti za obnovo habitatnega tipa suhih travnikov z orhidejami (HT 6210(*)). Na območju rezervata smo takrat pustili še 1,14 ha površin za obnovo HT 6210(*) s pomočjo semenskih mešanic, nabranih na nasipu Ptujskega jezera. Nabiranje mešanic je potekalo med junijem in avgustom, aktivnosti sejanja pa smo opravili v septembru, in sicer na 0,3 ha. Hkrati smo na manjši njivi v rezervatu pričeli s testiranjem kaljivosti nabranih semenskih mešanic z različnih območij Natura 2000, in sicer Haloze-vinorodne, Boč-Haloze-Donačka gora, Drava, Bohor in Goričko. Uredili smo gredice, ločene po območjih, na katerih bomo v naslednjih letih testirali kaljivost shranjenih semenskih mešanic.

Nova sodelavka v Škocjanskem zatoku

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Andreja Rožnik**

Avgusta 2022 se je ekipi Škocjanskega zatoka pridružila nova sodelavka, Andreja Rožnik. Prevezla je delo z obiskovalci v centru za obiskovalce, skupaj z razvojem in trženjem dogodkov ter programov. Andreja je diplomirana mediatorica v turizmu, ki je svojo izobrazbo pridobila na Fakulteti za turistične študije – Turistica v Portorožu. Ima bogate in raznolike delovne izkušnje s področja komuniciranja, trženja, prodaje, marketinga in interpretacije turističnih virov.

Je vestna, delovna in pripravljena na nove izzive, ki ji pomenijo tudi priložnost pridobitve dodatnega znanja. Svoj prosti čas najraje preživlja v naravi, še posebej s svojo družino, v kateri najde oporo, spodbudo in motivacijo. Navdušuje jo tudi ustvarjanje, zato se je pred kratkim začela ukvarjati z izdelovanjem lastne naravne kozmetike. Naši novi sodelavki želimo uspešno delo in prijetno počutje v kolektivu na novem delovnem mestu.

ZAHVALA ZA SODELOVANJE V LETU 2022

Dragi sodelavci in sooblikovalci naše revije!

Z veseljem in ponosom zrem v dolg seznam vseh vas, ki ste mi pomagali soustvariti letošnji letnik revije Svet ptic. Iskrena hvala za vaš čas, vse raznolike in zanimive prispevke, prekrasne fotografije, ilustracije, predloge za izboljšave, domiselne ideje, konstruktivne debate, vzpodbudne besede in še bi lahko naštevala. Napisali smo prek 170 prispevkov, podarili ste prek 500 fotografij in več kot 30 ilustracij. Veselim se sodelovanja tudi v letu, ki prihaja!

Želim vam prijetne in mirne praznične dni in vse dobro v letu 2023.

Urednica

Pisci letnika 28

(sodelovalo je 78 avtorjev, ki so napisali 179 prispevkov)

Aleksander Kozina
Ana Vaupotič
Ana Zornik
Andreja Borin
Anja Cigan
Anja Pekolj
Barbara Jerina
Blaž Blažič
Bojana Lipej
Boris Kozinc
Božo Bradaškja
Damijan Denac
Damjan Vinko
Daša Stavber
David Knez
Dejan Part
Domen Stanič
Gaber Mihelič
Gal Hočevnar
Izidor Kežžar
Jaka Bradaškja
Jaka Zlobko
Jakob Habicht
Jan Bradaškja
Jan Gojztnikar
Jana Šušnjara
Janez Leskošek
Jasmina Filipič
Jernej Kežžar
Jurij Hanžel
Juta Debeljak
Katarina Denac
Katja Kalan
Katja Konc
Katja Krivec
Katja Rutnik
Luka Božič
Luka Poljanec
Luka Šparl
Maja Hostnik
Maks Sešlar
Marko Zabavnik
Martina Vida
Matej Gamser
Matic Gabor
Matija Mlakar Medved
Matjaž Wigele
Metka Škornik
Mitja Denac

Mojca Vek
Monika Podgorelec
Nastja Kosor
Nejc Bajec
Nina Jankovič
Občina Ankarana
Pia Höfferle
Primož Glogovčan
Primož Kmecl
Rok Janža
Rudi Kraševac
Rudolf Tekavčič
Sandra Kontrec
Staš Miljuš
Tadej Verbič
Tanja Šumrada
Tatjana Gregorc
Tilen Basle
Tina Kocjančič
Tjaša Pršin
Tjaša Zagoršek
Tomaž Mihelič
Učenci Podružnične šole Soča
Urša Gajšek
Urša Koce
Vanessa Bezljaj
Vladimir Ivovič
Zoja Sukič
Zoran Vidrih

Fotografi letnika 28

(sodelovalo je 147 avtorjev, ki so objavili 504 fotografije)

Adriana Kozina
Aja Zamolo
Aleksander Kozina
Alen Ploj
Alenka Mihorič
Alex Kotnik
Ana Tratnik
Ana Vaupotič
Ana Zornik
Andre Ducry
Andrej Bibič
Andrej Tomažin
Andreja Rožnik
Anja Cigan
Anton Gerbec
Arhiv Gobarsko-mikološkega društva Slovenske Istre

Arhiv DOPPS
Arhiv KP TRŠH
Arhiv NRŠZ
Arhiv OČD Koper
Arhiv UGM
Barbara Jerina
Barbara Mihelič
BirdLife International
Blas Molina
Blaž Blažič
Bojan Bratož
Bojan Škerjanc
Bojan Žavcer
Bojana Lipej
Boris Kozinc
Božo Bradaškja
Branko Dolinar
Ciril Ambrož
Damijan Denac
Damjan Švarc
Damjan Vinko
Daniel Bosch
Dare Fekonja
Dare Šere
Daša Stavber
David Knez
Dejan Bordjan
Dejan Part
Domen Stanič
Društvo za pomoč pri demenci – PRIMORSKE SPOMINČICE
Duša Vadnjala
Dušan Klenovšek
Enej Vrezec
Eva Horvat
Franc Bračko
Gaber Mihelič
Gregor Bernard
Gregor Domanjko
Hugo Nijkamp
Ilka Beermann
Ivan Esenko
Ivan Leskošek
Izidor Kežžar
Iztok Škornik
Iztok Zupan
Jaka Ivančič
Jakob Habicht
Jakob Majdič
Jan Gojztnikar
Jana Marco Tresserras
Janez Kamin

Janez Leskošek
Janez Papež
Jasmina Filipič
Jernej Kežžar
Joaquín López López
Jon Poljanec
Jure Novak
Jurij Hanžel
Kajetan Kravos
Katarina Denac
Katja Konc
Katja Krivec
Katja Rutnik
Kim Leban
Klemen Skočir, PiNA Slovenije
Ksenija Pfeifer
Leon L. Zamuda
Luka Božič
Luka Poljanec
Luka Šparl
Maks Sešlar
Marko Zabavnik
Martina Vida
Matej Gamser
Matija Mlakar Medved
Matjaž Bedjanič
Matjaž Wigele
Michael Gerber
Miha Kronovšek
Milan Lužnik
Milan Vogrin
Milena Tekavčič
Miloš Bartol
Mina Dobravc
Miran Krapež
Mirko Gaberšek (www.NaIzletu.Si™)
Miroslav Repar
Mitja Denac
Monika Podgorelec
Muhamed Delić
Nada Žgank
Nebojša Baničević
Nejc Kelbič
Nina Erbida
Nina Jankovič
Peter Legiša
Pia Höfferle
Polonca Lovšin
Primož Glogovčan
Rok Dolničar
Rok Štirin

Ruj Mihelič
Samo Jerele
Sandra Pohole
Sara Cernich
Simon Kovačič
Simon Zidar
Staš Miljuš
Stefano Zanon
Stojan Mihorič
Stojan Spetič
Tatjana Gregorc
Tilen Basle
Tina Kocjančič
Tjaša Pršin
Tjaša Zagoršek
Tomaž Mihelič
Tomi Trilar
Tone Trebar, www.naturephoto-tone.com
Udruga Biom
Urs Heinz Aerni
Urša Gajšek
Valerija Petrincec
Vanessa Bezljaj
Vlado Jehart
William Larned, USFWS
Zavod za gozdove Slovenije
Zoran Vidrih
Zsolt Karcza

Ilustratorji letnika 28

(podarili so 34 ilustracij)

Chris Shields (rspb-images.com)
Jan Hošek
Katja Krivec
Matija Mlakar Medved
Mike Langman (rspb-images.com)

Drugi sodelavci

Boris Jurca (Nebia d. o. o.)
Henrik Ciglič
Jasna Andrič
Polonca Peterca
Uredniški odbor (Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan)

Kompakten reševalec problemov:
rezanje različnih materialov za vsak dan

Akumulatorsko večnamensko orodje EasyCut&Grind

The global Partnership for nature and people

Argentina	Australia	Austria	Bahamas	Belgium	Belgium	Belize	Bhutan	Bolivia	Botswana	Brazil	Bulgaria	Burkina Faso	Burundi	Cambodia
Canada	Canada	Cape Verde	Chile	China (Hong Kong)	Colombia	Cook Islands	Côte d'Ivoire	Croatia	Cuba	Cyprus	Czech Republic	Dominican Republic	Denmark	Ecuador
Ecuador	Egypt	El Salvador	Estonia	Ethiopia	Falkland Islands (Malvinas)	Faroe Islands	Fiji	Finland	Fiji	Finland	France	French Polynesia	Georgia	Germany
Ghana	Gibraltar	Greece	Guinea	Hungary	Kenya	Kuwait	Iceland	India	Iceland	India	Indonesia	Iraq	Ireland	Israel
Italy	Japan	Jordan	Kazakhstan	Kenya	Malaysia	Kuwait	Iceland	India	Iceland	Malta	Latvia	Lebanon	Ireland	Liechtenstein
Lithuania	Luxembourg	Madagascar	Malawi	Malaysia	New Zealand	Nigeria	Palau	North Macedonia	Palau	Palestine	Panama	Mauritius	Mexico	Montenegro
Morocco	Myanmar	Nepal	Netherlands	New Caledonia	Seychelles	Sierra Leone	Singapore	Slovakia	Slovenia	South Africa	Paraguay	Mauritius	Peru	Poland
Philippines	Portugal	Puerto Rico	Senegal	Serbia	Turkey	Uganda	Singapore	Slovakia	Slovenia	South Africa	Panama	Mauritius	Sweden	Switzerland
Romania	Syria	Tanzania	Thailand	Tunisia	Ukraine	Uganda	Singapore	Slovakia	Slovenia	South Africa	USA	Mauritius	Zambia	Zimbabwe

